

Є. І. Онищенко

ВОСКРЕСІННЯ АКАДЕМІЇ

Спогади
про відродження
Києво-Могилянської
академії
та його учасників

КИЇВ

ВИДАВНИЧИЙ ДІМ
«КМ АКАДЕМІЯ»

2004

Команда директора-організатора В. С. Брюховецького,
яка відроджувала Києво-Могилянську академію

В. С. Брюховецький —
приступив до роботи
16 листопада 1991 р. (наказ
№ 1 від 15.11.91),
директор-організатор
Виконавчої дирекції
з відродження Університету.

С. С. Іванюк — приступив
до роботи
17 листопада 1991 р.
(наказ № 2 від 16.11.91),
декан-організатор
гуманітарного факультету
Виконавчої дирекції.

Т. П. Кисельова —
приступила до роботи
17 грудня 1991 р.
(наказ № 7 від 17.12.91),
заступник директора
з питань інформації
та зв'язків з громадськістю.

О. В. Гарань —
приступив до роботи
20 листопада 1991 р.
(наказ № 3 від 19.11.91, п. 1),
декан-організатор
факультету суспільних наук
Виконавчої дирекції.

Є. І. Онищенко —
приступила до роботи
1 січня 1992 р. (наказ № 10
від 31.12.91), фінансовий
директор Виконавчої
дирекції.

Н. Р. Шумкова — приступила
до роботи
22 листопада 1991 р.
(наказ № 3 від 19.11.91, п. 3),
секретар-референт
Виконавчої дирекції.

В. М. Зубко —
приступив до роботи
16 січня 1992 р.
(наказ № 4 від 16.01.92),
перший заступник
директора-організатора
з навчально-наукової роботи
Виконавчої дирекції.

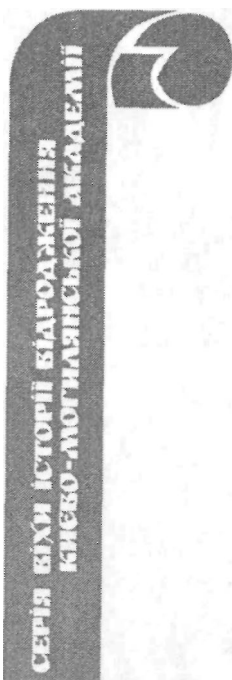

В. К. Маньківський —
приступив до роботи
1 грудня 1991 р. (наказ № 5
від 29.11.91),
учений секретар.

Г. В. Лавринович —
приступила до роботи
18 лютого 1992 р.
(наказ № 14 від 17.02.92),
головний бухгалтер
Виконавчої дирекції.

Цю правдиву історію
з почуттям глибокої симпатії
присвячую всім,
хто брав участь
у відродженні Академії

Авторка спогадів, колишній віце-президент НаУКМА Євгенія Онищенко, бу/іа серед тих, кому судилася щаслива до/ія брати участь у відродженні Києво-Могилянської академії. Це розповідь про те, як справжні патріоти України, подвижники, натхненні президентом НаУКМА В'ячеславом Брюховецьким, твори/іи новітню історію славетного навчального закладу, воскрешаючи його з небуття.

Передмова

2002 року, під час святкування десятиріччя відродження Києво-Могилянської академії, розговорилися ми з президентом Національного університету «Києво-Могилянська академія» паном Вячеславом Брюховецьким. Йшлося про те, як швидко плине час: здається, ніби все це відбувалося вчора, а вже минуло 10 років від дня урочистого відкриття університету - 24 серпня 1992 року, першої річниці незалежності України. А якщо рахувати від того моменту, коли почалися відновні роботи, то минуло ще більше часу, і поступово, потроху забувається те, що було зроблено для повернення славетного навчального закладу до життя, і було б добре описати історію відродження, згадати про її учасників. Пан президент зізнався, що він давно вже думав про це, але, на жаль, бракує часу. І раптом несподівано для мене завершив: «А чому б не взятися за це вам? Адже ви пройшли в нашій команді найважливіші й найскладніші випробування. От і згадайте про них, опишіть!» Тоді я дала згоду. А потім пожалкувала: виявилось, що зовсім не знаю, як це робити. І більше як десять місяців не брала за ручку. Проте весь час думала: що ж робити? Може, відмовитись? Але як же я гляну тоді у вічі Вячеславу Степановичу?! З часом, однак, саме собою народилося рішення: розповім простою мовою правдиву історію про людей і події, свідком яких була і в яких сама брала участь. Ця розповідь не претендуватиме на вичерпний звіт про все побачене, зроблене і пережите. Мені б дуже хотілося згадати всіх першопроходців. Адже на цьому шляху було багато людей - високопоставлених чиновників і пересічних українців, які безкорисливо нам допомагали, вірили в нашу справу, підтримували наше прагнення до перемоги, робили спонсорські внески, приносили книги для бібліотеки, вступали до Києво-Могилянського братства. І треба було бачити цих людей, коли ми з ними починали говорити рідною українською мовою: як у них світилися радістю очі, як вони раділи, що Україна стала самостійною, як сподівалися на краще! Втім, були й такі, що не тільки не надавали допомоги, а й відверто перешкоджали нашій справі.

Святування
10-річчя
Академії

Можливо, задля справедливості потрібно було б назвати прізвища і цих людей, та я вбачаю за краще поділитися спогадами про те, як вдавалося нам вирішувати проблеми, що виникали мало не щодня, пов'язані з отриманням приміщень, комплектуванням кадрами адміністративного апарату та професорсько-викладацького складу, фінансуванням ремонтних і реставраційних робіт, заробітної плати, забезпеченням юридично-правовою документацією всіх заходів, що вимагав процес відродження Академії.

А це було дуже непросто вирішувати в той складний, непевний, політично нестійкий час.

Згадайте, яка то була доба - 199 і-1992 роки: розвалюється Союз Радянських Соціалістичних Республік, заборонено Комуністичну партію, більшість міністерських структур реорганізуються або зовсім ліквідуються, їхні працівники не знають, як вони житимуть завтра, де працюватимуть, чи зможуть заробляти собі на життя. А нам же необхідно було вирішувати з цими розгубленими і практично деморалізованими людьми наші непрості питання.

Які ж потрібно було відшукати слова, щоб донести до їх свідомості й серця, що вирішення наших проблем теж дуже важливе для майбутнього України.

І незважаючи на турботи з приводу своєї долі, вони нам охоче допомагали.

А яким потрібно було бути переконливим, щоб відомих учених, професорів, доцентів, котрі мали постійну роботу в інших вищих закладах освіти, вмовити перейти працювати до нашого університету, що тільки-но створювався. І тут неперевершеним дипломатом був наш керівник - директор-організатор, а згодом ректор Академії В'ячеслав Брюховецький.

Ви тільки уявіть собі, як то було в атмосфері непевності, серед суцільного безладу розпочинати відродження вищого навчального закладу. Та ще й якого - закладу освіти!

Особливо вражає, що люди - й ті, що брали безпосередню участь у роботах, і ті, що допомагали добрим словом, порадою - одразу повірили, що Академія воскресне й буде жити. Тому й працювалося нам усім з радістю і все вдавалося. Хочу розповісти про те, з чого почалося відродження Академії, кому першому спала на думку така ідея, хто її здійснив і зумів відродити Академію в статусі Національного університету - одного з найпопулярніших в Україні і широко знаного в зарубіжжі вищого навчального закладу. Ось про це і йдеться на сторінках спогадів. Прошу читачів вибачити за можливі недоліки - адже це моя перша літературна спроба. А у жипі мені довелося мати справу лише з цифрами. Плекаю надію на вашу милість, ласкаві пані й панове! Насамкінець хочу подякувати за допомогу в роботі над спогадами завідувачу архіву НаУКМА Надії Михайлівні Костюченко і фотографу Сергію Степановичу Російському.

Екс-віце-президент НаУКМА
Є. Онищенко

Я знайомлюсь з паном Брюховецьким

К

2000 року, після майже 9-річної праці в НАУКМА, я вийшла на пенсію. За роки, що відтоді минули, я жодного разу не замислювалась над тим, аби взятися за спогади про відродження Академії. Не знаю, що вийде з моєї нинішньої розповіді й чи вистачить взагалі у мене вміння довести її до кінця. Озираючись на той тепер далекий 1991 рік, коли відбулася моя перша зустріч з паном Брюховецьким, я кожного разу запитую себе, як же це сталося, що саме мені судилося щаслива доля брати участь у воскресінні Києво-Могилянської академії після забуття впродовж довгих 175 років. І потрібно було, щоб минуло більш ніж півтора століття і знайшовся українець за походженням і духом, людина високого злету, доктор філології, письменник, журналіст - В'ячеслав Степанович Брюховецький, який залишив добре оплачувану посаду в Інституті літератури Національної академії наук України і, захоплений своєю мрією, вирішив повернути колишню славу Києво-Могилянській академії.

Але все це я знаю тепер, а тоді, у листопаді 1991 року, повернувшись увечері з роботи додому, дізналась від свого чоловіка, що телефонував «якийсь пан,

назвався Брюховецьким, говорив українською, попросив передати, що ще буде тобі телефонувати».

Невдовзі, того ж вечора, зателефонував перший заступник голови Київського міськвиконкому Микола Васильович Лаврухін, мій колишній колега по роботі в Київському міськвиконкомі. Він розповів мені, що у нього на прийомі був В'ячеслав Брюховецький - це директор-організатор Виконавчої дирекції з відродження Києво-Могилянської академії і майбутній ректор цього закладу. Він просив допомогти йому підшукати для роботи в університеті спеціаліста з питань економіки і фінансів.

- Я,- додав Микола Васильович,- порекомендував вас. Не задумуючись ні на хвилину, я відповіла:

- Ні, я туди не піду. По-перше, я зараз маю роботу, вона мене повністю влаштовує, а починати опановувати нову справу мені вже пізно. І взагалі, що я там буду робити?! В галузі освіти я ніколи не працювала, не маю досвіду, а там є своя специфіка, якої не знаю. Отже, дякую, але ні.

Тоді мій співбесідник, за національністю росіянин, а за покликаною душою - патріот України, людина надзвичайно порядна і щира, сказав мені:

- Але у вас є досвід роботи з Міністерством фінансів України, з Держпланом СРСР і УРСР, іншими міністерствами, директорами великих підприємств столиці, є зв'язки з відповідальними посадовцями - підете працювати в університет і будете допомагати виховувати геніїв для України.

Почувши ці слова, я завмерла, у мене все перевернулося в душі, і блискавкою промайнула думка: «Боже мій! Та це ж свята справа! І мені випадає щаслива доля брати в ній участь!» За якусь мить я відповіла:

- Миколо Васильовичу, добре. Ви мені сказали такі слова, що я враз передумала. Я піду працювати на відродження Києво-Могилянської академії і вкладу в цю справу всі свої знання, уміння, набутий досвід і зв'язки.

А через кілька днів зателефонував пан Брюховецький. Коли я підняла слухавку і почула таку чудову українську мову, то спочатку лише зачаровано слухала, не вникаючи у зміст повідомлення,- насолоджувалася звучанням українських слів. Я ніколи не думала, що рідна мова, якої не чула, мабуть, близько 40 років, справить на мене таке сильне враження. Коли минуло перше хвилювання, у нас відбулася ділова розмова. Він сказав мені:

- Я телефоную вам за рекомендацією Миколи Васильовича Лаврухіна і хотів би з вами зустрітись.

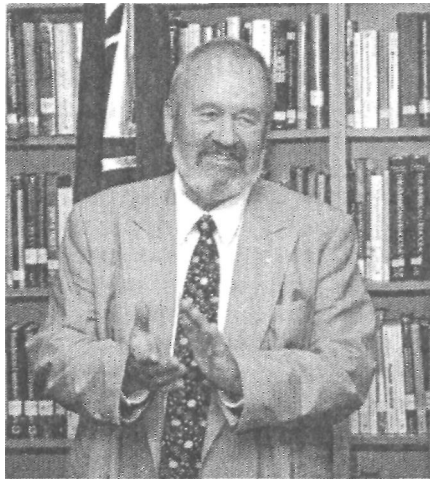
Отримавши згоду, він призначив мені зустріч у приміщенні Інституту літератури НАН України, завідувачем відділу якого тоді ще працював.

Добігав кінця листопад 1991 року. Я йшла на зустріч під мокрим снігом з дощем і дуже переживала, що моя зачіска зовсім зіпсується і я буду на прийомі схожа на мокру курку. І справді, коли дісталася нарешті до інституту, майже вщент промокла. Проте, відшукавши потрібну кімнату й постукавши, я зайшла до кабінету і побачила чоловіка середнього віку вже з поріділим волоссям піщано-жовтуватого кольору, що кучерявилось на скронях, з високим лобом, великими зализинами, елегантною борідкою та бакенбардами, що дуже личили йому, одягнутого в костюм, але без краватки.

Він підвівся з-за столу і ступив мені назустріч, простягнувши руку для привітання. Трохи вищий середнього зросту, повнуватий, з яскравими небесно-голубими очима, що іскрилися розумом і благодушністю. Від його зовнішності віяло шляхетністю і доброзичливістю, відчувалася прихована енергія і рішучість.

Я одразу зрозуміла: з такою людиною можна братися за будь-яку справу. Він ніколи не зупиниться на середині шляху і, маючи гострий, витончений розум, завжди буде лідером і зможе вирішити найскладнішу проблему, запропонує ідею, до якої ще ніхто не подумався. І подальше життя цілком підтвердило це. Не було жодного року, щоб В'ячеслав Степанович не вніс у навчально-наукову роботу або адмін-

Президент
НаУКМА
В'ячеслав
Брюховецький

управлінську діяльність університету щось нове, що ще вище підносило рейтинг нашого закладу.

Але це було потім. Тоді ж, на першій зустрічі, він розповів, що задумав відновити діяльність Києво-Могилянської академії, про яку я до цього мало що й чула (але перед тим як іти на зустріч, прочитала у Великій Радянській Енциклопедії, де про неї було кілька рядків). Хоча на цей час я вже перейнялася бажанням якомога скоріше братися за справу, все ж запитала:

- А що у вас для цього є?

Він набрав повні груди повітря, важко зітхнув і зізнався:

- Нічого немає.

Я трохи розгубилася, але не надовго:

- Ну а папери, документи які-небудь є?

- О, цього в мене немало! - відповів він і показав Розпорядження ГОЛОВИ Верховної Ради України від 19 вересня 1991 року за № 1570-ХП «Про відродження Києво-Могилянської академії». Це, без перебільшення, епохальний документ, який відіграв чи не найважливішу роль не тільки у відновленні діяльності славетного навчального закладу України, а й у репрезентації України на міжнародній арені.

У ньому, зокрема, йдеться: «...Враховуючи потребу у високоосвічених кадрах для управління державою та репрезентації України на міжнародній арені, усвідомлюючи видатну роль, що її відіграла свого часу Києво-Могилянська академія як перший вищий навчальний заклад Східної Європи, на підставі висновків комісії Верховної Ради України з питань народної освіти і науки, культури та духовного відродження:

1. Відновити діяльність Києво-Могилянської академії в м. Києві на її історичній території, як незалежного вищого навчального закладу, під назвою Університет Києво-Могилянська Академія.

2. Кабінету Міністрів України:

- забезпечити реалізацію наукової концепції відродження Києво-Могилянської академії;

- за участю комісії Верховної Ради України з питань народної освіти та науки, з питань культури та духовного відродження до 1 жовтня 1991 р. утворити робочу групу по відродженню Києво-Могилянської Академії, визначити її статус, забезпечити приміщенням і відповідним обладнанням.

3. Виділити у розпорядження робочої групи по відродженню Києво-Могилянської академії 300 тис. карбованців з Фонду милосердя Голови Верховної Ради України.

Голова Верховної Ради України Л. Кравчук».

Ці документи - Розпорядження Верховної Ради України, Розпорядження Кабінету Міністрів України - забезпечили правове підґрунтя та стали солідною підтримкою на урядовому рівні справи відродження Києво-Могилянської академії.

Згідно з наказом № 1 від 15 листопада 1991 року В. Брюховецький з 16 листопада 1991 р. приступає до виконання обов'язків директора-організатора Виконавчої дирекції. Він проводить дуже інтенсивну роботу, створює Києво-Могилянське братство, веде переговори із зарубіжними політичними і громадськими організаціями, з ЮНЕСКО, домовляється про виділення нам грантів, спонсорських внесків, розробляє концепцію Університету, Положення про Виконавчу дирекцію, пише Статут Університету, залучає до Надзірної Ради відомих політиків і громадських діячів Західної Європи та США, таких як Збігнєв Бжезінський (США), Богдан Гаврилишин (Швейцарія), Ул Гудгаер (Австрія), Ежі Лось (Польща), Лоуренс Майсек (Канада), Роландас Павільоніс (Литва), Роланд Піч (Німеччина), Юрій Шевельов (США), Іван Фізер (США), Ярослав Розумний (Канада), і з дня в день підбирає кадри, видає накази про їх зарахування на роботу в Університет.

Всі, хто в цей час працював в Університеті, бачили нашого заклопотаного директора-організатора. Здавалося, думки про те, де дістати гроші для Університету, не залишали його ніколи. Щоб зацікавити весь колектив, а не тільки заступника директора-організатора зі зв'язків із громадськістю та залучення благодійних внесків Тамару Петрівну Кисельову активніше працювати і більше залучати коштів, В'ячеслав Брюховецький видав наказ від 20 грудня 1991 р. № 8, який передбачав, що кожен із співробітників виконавчої дирекції, а також Університету «Києво-Могилянська академія», хто організує спонсорський внесок на розрахунковий рахунок Університету, дістає винагороду в розмірі 5 % від цього внеску, якщо його сума становить до 200 тис. крб., і 2 %, якщо перевищує 200 тис. крб. Цим наказом передбачалося створення фонду матеріального заохочення працівників Університету та його Виконавчої дирекції за рахунок відрахування 5 % від сум спонсорських внесків.

З цього фонду 70 % мало направлятися на виплату премій працівникам Університету і виконавчої дирекції, в т. ч. і на виплату винагород за залучення спонсорських внесків, а 30 % - на надання матеріальної допомоги працівникам Університету та його Виконавчої дирекції.

У другій половині листопада та грудні 1991 р. приступили до роботи в Університеті «Києво-Могилянська академія» декан-організатор гуманітарного факультету Сергій Семенович Іванюк, декан-організатор факультету суспільних наук Олексій Васильович Гарань, декан-організатор факультету природничих наук Мирослав Іванович Кратко, вчений секретар Валерій Казимирович Маньківський, фінансовий директор Євгенія Іванівна Онищенко, заступник директора-організатора Виконавчої дирекції Тамара Петрівна Кисельова, секретар-референт Наталя Рудольфівна Шумкова, перший заступник директора-організатора з навчально-наукової роботи Вадим Микитович Зубко, головний бухгалтер Галина Василівна Лавринович. Деканами-організаторами була проведена велика робота з розробки концепцій факультетів, викладання навчальних дисциплін, напрямів підготовки спеціалістів, організації навчально-виховної та наукової діяльності.

Декани Сергій Іванюк і Олексій Гарань добре справилися із завданням. А декану-організатору Мирославу Кратку це виявилось не під силу. Тому було проведено термінову заміну декана природничого факультету. Ним став із серпня 1992 р. Віталій Павлович Замостьян, доктор медичних наук, професор.

Він залучив до роботи провідних викладачів - спеціалістів у галузі екології і разом з ними розробив концепцію природничого факультету. Спочатку факультет не був дуже популярним у абітурієнтів, але поступово його авторитет зростає. Студенти вигравали конкурси на кращу наукову роботу, деякі пройшли стажування в провідних університетах США, а нині успішно працюють викладачами цього факультету. Йдеться про Олену Маслоу, Оксану Осадчу, Ольгу Денищик. Це перші студенти, які стали викладачами свого факультету. А далі, я думаю, їх кількість збільшуватиметься.

На кінець грудня 1991 р. в Університеті працювало всього 9 осіб. У кожного з цієї команди була своя ділянка роботи. Але в жодного з нас не було приміщення, не було робочого місця. Хоча прем'єр-міністр України Вігольд Фокін своїм розпорядженням зобов'язав Київський міськвиконком та Академію наук України, у віданні якої тоді перебував Староакадемічний корпус (колишній навчальний корпус могилянців, збудований гетьманом України Іваном Мазепою У 1704 році), надати Виконавчій дирекції необхідні приміщення - їх, на жаль, ще тільки належало відібрати в

Староакадемічний корпус.
Сучасний вигляд з вул. Г. Сковороди. 2004 р.

організацій, що на цей час їх використовували. Історично це були приміщення Києво-Могилянської академії, і держава прийняла справедливе рішення повернути їх тому, хто раніше ними володів. А поки що ми мали малесенький кабінетик, який нам надав голова Подільської райдержадміністрації Іван Салій у своєму приміщенні. В ньому поміщався лише один робочий стіл і стілець. І якщо комусь із нас потрібно було що-небудь написати, то ми підходили до столу по черзі і старалися скоріше справитися, щоб звільнити місце для іншого працівника.

А час минав, все менше його залишалося, щоб підготуватися до початку першого навчального року, збільшувався контингент працівників, а розміщувати їх було ніде. Гроші, виділені Головою Верховної Ради України із свого Фонду милосердя в сумі 300 тис. крб. і Кабінетом Міністрів України (500 тис. крб.), танули як сніг під теплим весняним сонцем.

В'ячеслав Степанович ставав усе сумнішим і не раз опускав голову. Якось, саме в цей час, я випадково стала свідком того, як бухгалтер принесла йому відомість на виплату заробітної плати. Він взяв її в руки, подивився на суму в кінці відомості і тяжко-тяжко зітхнув, не кажучи ні слова. Тоді я насмілилась і запитала:

- Що, немає грошей?
- Та ні, - відповідає, - трохи ще є.

А треба ж було платити не тільки заробітну плату, незабаром передбачались великі витрати на оплату комунальних послуг, за використану електроенергію, на придбання обладнання для навчальних корпусів, на устаткування бібліотеки і придбання книг, на ремонт на-

вчальних та адміністративних корпусів, які були у жалюгідному стані: аудиторії занехаяно, стіни подекуди вибиті, підлога прогнила, покрівля на всіх корпусах протікає. Страшно було дивитися взимку, як у приміщенні казарми четвертого корпусу від верхнього поверху і до першого через зруйнований дах та поламані стелі тяглася до самого низу крижана гора, яка під час потепління танула, і знову лилася вода, і знову - нові намерзання та руйнування.

Але це було трохи пізніше - взимку 1991-1992 років. А тоді, 1991 року, вкрай необхідні були приміщення, хоча б кілька, щоб дати робочі місця співробітникам. Втім, передача їх Університету «Києво-Могилянська академія», тобто виконання урядових розпоряджень, навмисно затягувалась.

І ось В'ячеслав Брюховецький вкотре пішов до контр-адмірала Вищого військово-морського політичного училища Олександра Коровіна просити приміщення. І знову отримав відмову. Але, будучи людиною дуже кмітливою, з великим почуттям гумору, перевів розмову не в конфлікт, а на жарт і запропонував контр-адміралу:

- А давайте зіграємо з вами в шахи, і якщо я виграю, ви дасте мені одну кімнату.

Коровін погодився. Він добре грав і, звичайно, сподівався на свою легку перемогу. Свідки цього поєдинку, а серед них були офіцери і співробітники училища, потім розповідали, що на 30-й хвилині гри обличчя О. Коровіна стало дуже серйозним, потім почервоніло, і він... програв. Але здаватися не хотів.

В. Брюховецький і адмірал О. Коровін. 1992 рік

Парад курсантів Вищого військово-морського політичного училища. 1992 рік

- Та ні, цього не може бути. Це трапилося випадково, - заявив він. І запропонував зіграти ще одну партію. Потім була і друга, і третя партії, але вони закінчилися програшем контр-адмірала.

А В. Брюховецький виграв! І отримав першу кімнату в першому корпусі містечка № 1. Потім з'явилось ще три кімнати. Це була перемога! Це було свято! Це був прорив через вікове замовчування Києво-Могилянської академії! Вікно відкрилося. Можна було боротися далі, можна було йти до відновлення слави Академії!

Так закінчився 1991 рік.

Ми готуємося до першого прийому студентів

1992 рік став роком великих історичних звершень в освіті України - кажу це без перебільшення. Це був рік другого народження Києво-Могилянської академії! І якщо свого часу фундатором Києво-Могилянської академії був митрополит Петро Могила, то тепер такою людиною став її ректор - В'ячеслав Брюховецький, якому поталанило разом зі своєю командою відродити Києво-Могилянську академію в оновленому вигляді - у статусі сучасного елітного університету, поєднавши все найкраще, що було на той час у вищій школі Західної Європи і США, з вітчизняними здобутками.

Діяльність Університету «Києво-Могилянська академія» настільки відрізнялась від прийнятих у нас стандартів, що одразу викликала неоднозначну реакцію людей, причетних до вищої освіти України. Про нас говорили і добре, і погане. Але безперечним було одне: з'явився вищий заклад освіти нового типу, який був цікавим, який був ефективним і приклад якого одразу ж почали наслідувати інші заклади освіти, але «стиха». Тому саме 1992 рік -

рік, коли розгорнув свою діяльність Університет «Києво-Могилянська академія», є роком започаткування нового підходу до роботи вищої освіти в Україні в цілому.

Сьогодні новації Академії добре відомі. Вони втілюються в житті багатьма вищими закладами освіти України. Саме Могилянка вперше ввела принципи демократичного спілкування професорсько-викладацького і адміністративно-управлінського корпусу зі студентами, саме вона вперше в Україні запровадила на вступних іспитах тестування, позбавивши абітурієнта суб'єктивної оцінки його знань екзаменатором. Саме Могилянка започаткувала можливість вибору дисциплін студентами і саме вона першою перейшла на бальне оцінювання знань студентів під час їх чотирирічного навчання в бакалавраті й дворічного в магістерії. Саме тут, в Університеті «Києво-Могилянська академія», студенти отримують найкращі знання, і саме тому випускники НАУКМА не мають проблем із працевлаштуванням.

Отримати диплом Національного університету «Києво-Могилянська академія» - це честь, це путівка в щасливе, забезпечене життя. Навчання і виховання студентів як спеціалістів нової генерації сприяв демократизм спілкування. Вик/іадачі і студент - рівноправні особи. Тому вони в нас розкуті, сміливо висловлюють свою думку, навіть якщо вона суперечить думці викладача, впевнено почуваються в будь-якій аудиторії, бо в них за плечима хороша школа знань і виховання.

... 1992 рік для мене почався зі зміни службового статусу. Наказом від 31 грудня 1991 року мене було зараховано до штату Виконавчої дирекції з 1 січня 1992 року на посаду фінансового директора. Згодом моя посада називалася *про-ректором з фінансів /комерції*. З першою частиною цього формулювання я була цілком згодна, а от «комерції» якось моя душа не сприймала, і невдовзі ця частина назви відпала.

Коли влаштовувалася на роботу, я сказала В'ячеславу Степановичу, що йду працювати лише на один рік, оскільки була вже пенсіонеркою. Боже ж мій! Як я помилялася! Насправді я пропрацювала близько 9 років, і йти не хотіла - і не пішла б, коли б вік не підштовхував.

У лютому 1992 року змінилася структура адміністративного управління Університетом. У зв'язку з тим що Виконавча дирекція вичерпала свої повноваження, Вчена рада Університету «Києво-Могилянська академія» (далі - УКМА) своєю ухвалою від 20 лютого 1992 року за № 1 одноставно обрала В. Брюховецького, доктора філологічних наук, першим ректором УКМА. І, нарешті, 1992 року і Міні-

Новоакадемічний корпус,
Контрактова
площа, 4

стерство оборони України, і Академія наук України вже звикли й змирилися з тим, що, оскільки, як то кажуть, «нікуди не подінешся», потрібно передавати приміщення УКМА.

Я вже згадувала про Розпорядження Голови Верховної Ради України від 19 вересня 1991 р. № 1570-X11 «Про відродження Києво-Могилянської Академії». Відповідно до п. 1 цього документа передбачалося: «Відновити діяльність Києво-Могилянської Академії в м. Києві на її історичній території, як незалежного вищого навчального закладу під назвою Університет Києво-Могилянська Академія». Це дало Університету право як єдиному спадкоємцю Києво-Могилянської академії отримати у спадщину всі будинки та споруди, що збереглися на її історичній території і належали їй з сивої давнини.

Розповідаючи про ці дуже важливі державні акти, які стали правовим підґрунтям початку відроджувальних робіт в Академії, я хочу хоч трохи описати, а що ж саме збереглося (бодай напівзруйноване або перекроєне

Корпус № 3

сторонніми орендарями-користувачами) й знову повернулося до свого першого господаря - Києво-Могилянської академії (хоча тепер у статусі Університету), що стала старшою майже на 200 років, але й мудрішою, і готовою, як і колись, служити народу України.

На жаль, я знову відволіклася. Тож даруйте мені, шановний читачу, я повертаюся до опису майна, що перейшло у спадок Університету.

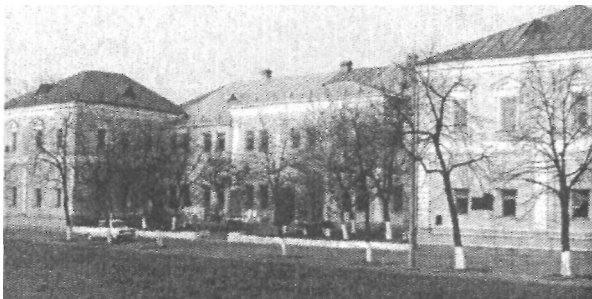
Отже, всім відомо, що Києво-Могилянська академія розміщена у Києві, на Подолі - найстарішому районі міста. Землі Академії, в тому числі й подаровані Галшкою Гулевичівною, починаються від Контрактової площі і простягнулися аж до самого берега Дніпра, обмежені з обох боків вулицями Григорія Сковороди та Іллінською і діляться поперек вулицями на три квартали. На цій території нині розташовані всього 34 будинки та будівлі. Найбільше їх - 18, зокрема й найдавніших, з початку XVII століття, розміщено у першому кварталі Контрактова площа - вул. Волоська. Ця забудова більш відома як містечко № 1.

У другому кварталі (вулиці Волоська - Почайнинська), або містечку № 2, розміщуються 6 будинків значно пізнішого спорудження, з них клуб і їдальня збудовані в другій половині XX століття.

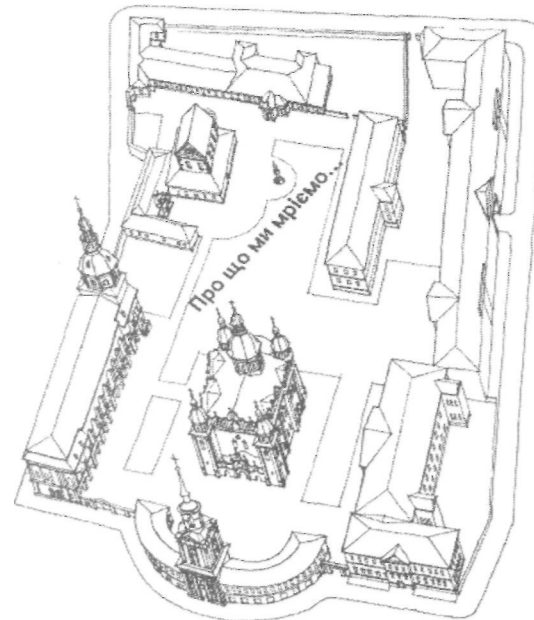
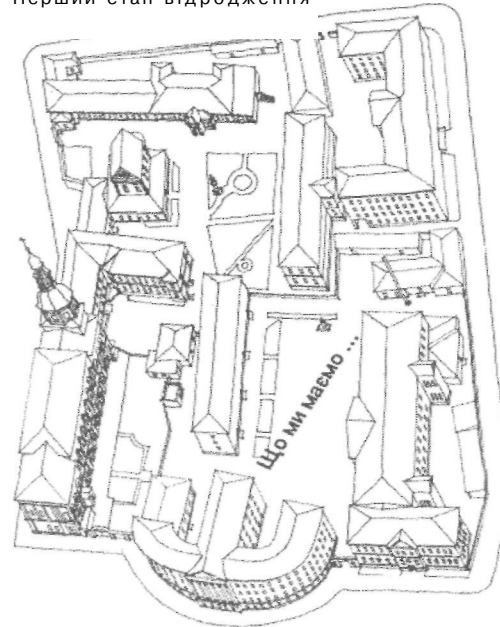
Третій квартал: вулиці Почайнинська - Набережно-Хрещатицька - охоплює 10 будинків і споруд. Серед них колишня Бурса, в якій нині розмістився Науково-педагогічний центр доуніверситетської підготовки.

Пишу ці рядки, а в голові крутиться настійлива думка, що цього мого опису мало, щоб у читача, особливо коли йому не довелося побувати на території, яка колись належала Києво-Могилянській академії, а тепер Університету,- склалося правдиве уявлення. Тому спробую показати

«Бурса»

Перший етап відродження

Богоявленський собор
Киево-Братського
монастиря
(зруйновано)

забудову території Києво-Могилянської академії у графічному зображенні того, що ми маємо сьогодні і що мріємо зробити у майбутньому.

Втім, і цього недостатньо. Недостатньо тому, що головна споруда - Богоявленський собор, який височів посеред майдану містечка № 1 (вхід на територію Академії був через дзвіницю Собору), у первісному вигляді втрачено назавжди. Подивись, читачу, на фотографію цього Собору. Що ж то був за райський куточок! Яка це була перлина і яка то була велична споруда, окраса всього Подолу!

Але не судилося Богоявленському собору дожити до наших днів. Йому вкоротили віку, як живій істоті. Він не сам по собі зруйнувався від старості, його вбили - підірвали у 1937 році. Залишилися лише фундаменти, частина їх пішла під житловий будинок для військових працівників - спочатку в 1920 р. штабу військової Лніпровської флотилії, а потім, у 1967 р., Київського вищого військово-морського політичного училища.

Колись я читала в одній книжці, що людину виховують не тільки батьки, вихователі, а й приміщення, в якому вона живе. Не дарма зі стін Києво-Могилянської академії вийшли видатні вчені, педагоги, письменники, релігійні діячі, політики багатьох країн світу. Згадаймо лише українських гетьманів. Серед них Іван Мазепа, Іван Виговський, Павло Полуботок, Іван Самойлович, Юрій Хмельницький та інші. Це була справжня школа видатних діячів, усвідомлення чого ще більше надихало нас на нові звершення. І ось нарешті почалась

1. Навчальний корп. № 3
2. Кухня
3. Навчальний корп. № 2
4. Новоакадемічний корп. № 1
5. Лазня і майстерні
6. Комори
7. Трансформаторний пункт
8. Староакадемічний корпус
9. Пральня і котельня
10. Кардіологічний корпус
11. Поварня з келіями
12. Трапезна
13. Проскурня
14. Корпус настоятеля
15. Келії
16. Господар, споруда
17. Хірургічний корпус
18. Сонячний годинник
19. Штаб КВВМУ
20. Контрольно-пропускний пункт
21. Казарма
22. Казарма
23. Клуб, їдальня
24. Казарма
25. Церква Миколи Набережного
26. Дзвіниця Миколи Набережного
27. Нежилий будинок
28. Бурса
29. Виробниче приміщення
30. Іллінська церква
31. Дзвіниця Іллінської церкви
32. Брама та мур Іллінської церкви
33. Келії Іллінської церкви
34. Жилий будинок Іллінської церкви

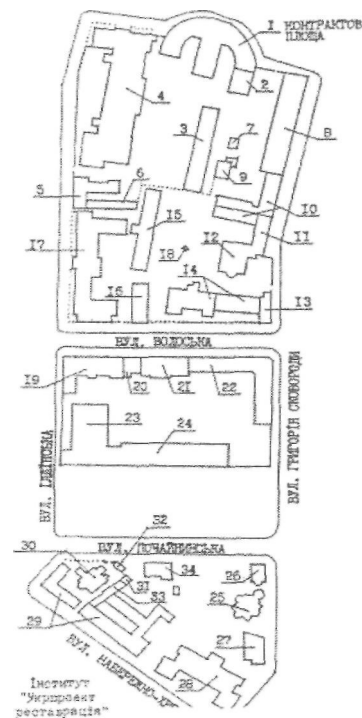

Схема забудови історичної території Києво-Могилянської академії

передача від Вищого Військово-морського училища Університетові навчальних корпусів, розташованих на території містечка № 1.

У червні 1992 року ми отримали корпуси № 1, № 2 і № 3 разом з їдальнею. А згодом і Академія наук України передала нам Староакадемічний корпус. Київське вище військово-морське політичне училище переїхало в приміщення, розташовані в містечку № 2. Ми змушені були на це погодитися, бо потрібно було дати можливість курсантам-випускникам закінчити училище й отримати дипломи. Решта курсантів молодших курсів для завершення навчання були розформовані в училища інших міст України, які розміщувалися поблизу моря - Одесу, Ізмаїл тощо. І ось у цей час у нас намагалися відібрати другий корпус містечка № 2 з подачі урядових чиновників, здається, для інституту морських досліджень. У цій справі було кілька напружених моментів, коли здавалося, що ось-ось заберуть у нас приміщення, але ректорові вдалося відстояти наші права.

І така боротьба спалахувала часто. Вона забирала у керівництва багато часу і здоров'я. А до початку навчального року залишалось всього 2 місяці. Тому весь колектив працював дуже напружено - по 10-12 годин на день. Але як же нас едала така робота! Як ми розуміли одне одного! Як допомагали, коли бачили, що хтось не встигає, і робилось це без усякого прохання чи нагадування. І ніхто не жалівся, не посилався на те, що вдома чекає сім'я.

Взагалі оцей дуже напружений час підготовки до початку першого навчального року вирізняється з усього відновлювального періоду в окрему «епоху», яка характеризувалася небувалою самовіддачею всіх учасників процесу відродження Академії. На жаль, потім такого еднання, такого масового пориву до благородної мети, коли все робилось з радістю, на одному подиху, вже не було. Та це й зрозуміло - не можуть люди весь час жити на піднесенні...

Пригадую один епізод із нашого тодішнього життя. Якось під вечір заїхала на подвір'я містечка № 1 величезна крита машина - фура, повна книг, які зібрали для нас наші прихильники із зарубіжжя. Вже було пізно, і всі працівники розійшлися. І от що робити? Щоб не платити за простій машини великі гроші (нам же доводилось економити кожну копійку), потрібно було швидко розвантажити її і відправити назад. А як же це зробити, коли своїх вантажників у нас немає, робочий день закінчився? Тоді пішли по кабінетах і всіх, кого знаходили, відправляли у двір. Таких виявилось шість осіб - ректор і його проректори та працівники адміністрації. Вони й розвантажували цю машину до півночі.

А наступного дня В'ячеслав Степанович питає у проректора з капітального будівництва Валентина Георгійовича Газукіна, який напередодні разом з ним розвантажував машину з книгами:

- Ну, і як ви себе почуваєте?

- Та взагалі нічого,- усміхнувшись, відповів Валентин Георгійович.- Але чогось руки стали трохи довгими. Всі сорочки потрібно міняти, бо рукава покортшали.

Присутні при цьому весело розсміялися.

...Літо 1992 року було чи не найважчою порою для керівництва Університету. Підготовка до початку навчального року кипіла у всіх напрямках - нам же доводилось усе починати з нуля.

Ярослав та
Оксана Розумні
(Канада)

Ректор щоденно зустрічався з великою кількістю людей. Його приймальня завжди була переповнена. До нас приходили місцеві прості люди, приїздили громадяни зі США, Німеччини, Канади, Швейцарії, інших країн. Він усіх приймав, знайомив з нашим навчальним закладом, розповідав, яким він бачить його майбутнє, і просив, просив... і умовляв виділити кошти, дати можливість отримати грант. Потрібно при цьому сказати, що для іноземців прохання про пожертви, про благодійництво - це не жебрацтво. Вони ставляться до цього з розумінням і по-діловому, а щоб визначитися з тим, який фінансовий стан Університету, в свою чергу, просили у ректора показати їм кошторис закладу.

Були й такі люди, які самі пропонували спонсорські благодійні внески. Серед них першим хочу назвати Миколу Михайловича Кравця - генерального директора підприємства «Київгума», який сам прийшов до нас, а потім, на початку 1992 року, перерахував 1,0 млн крб. Як же він нам допоміг! Це справді була «вчасна ложка до обіду».

М.Кравець
виплачує щорічну
премію кращим
студентам

Потім він заснував премію найкращим двом-трьом студентам і впродовж десяти років акуратно її виплачував на щорічній випускній церемонії.

Адже на перших кроках будь-яка допомога була для нас дуже важливою, в якій би формі вона не виражалася бодай хоч добре слово - це теж допомагало нам вижити, надихало боротися, долати труднощі, а їх вистачало на нашому шляху. Саме в цей час досить вагому допомог надав нам голова концерну «Кримконтиненталь» Ю. Колесніков, перерахувавши на наш банківський рахунок десять мільйонів карбованців.

Всі надходження коштів оформлялися відповідними наказами, розроблявся і затверджувався кошторис доходів та видатків, а майнові внески спонсорів ставилися на бухгалтерський облік і включалися до балансу університету. Такий чіткий облік коштів допомагав нам звітувати перед спонсорами і викликав довіру до нас.

А я і тепер, буває, згадую, як одного разу після ділової зустрічі, ще в листопаді 1991 року, В. Брюховецький запитав:

-А що таке кошторис? До мене звертаються відвідувачі особливо іноземці, з проханням показати їм кошторис університету. Зробіть його мені.

- Гаразд,- відповідаю йому,- зроблю.- Але для цього мені потрібно мати деякі показники, хоча б найголовніші: кількість студентів, яких намічаємо прийняти на перший навчальний рік, кількість професорсько-викладацького складу та навчально-допоміжного і обслуговуючого персоналу.

На другий день після нашої розмови В. Брюховецький приніс ці показники на перший рік навчання: студентів - 90 осіб; викладачів - 20. Мені здалося, що це дуже мало - студентів, і викладачів - і я відверто сказала йому про це. Але потім, значно пізніше, я зрозуміла, який важливий зміст закладався у ці малі цифри. Згідно з концепцією створення університету нового зразка з самого початку передбачалося, що це має бути невеликий заклад вищої освіти, куди буде відібрана (завдяки новітній системі відбору - тестуванню) найбільш здібна молодь, де навантаження на одного викладача не перевищуватиме 3-4 студентів, що було в 2-2,5 рази менше норми, і, крім того, для В'ячеслава Степановича важливо було мати не цифри (ми ще мали час поміняти їх, і не один раз), а подивитися, що являє собою сам кошторис, що це за документ такий, яким всі цікавляться, особливо ті, хто має гроші й можливість допомогти нам.

Коли я подала йому зроблений кошторис, він глянув на нього і сказав:

- О, тепер я знаю, що таке кошторис. Дякую.

Проте, повертаючись до 1992 року, хочу сказати, що робота була чітко розподілена між структурними підрозділами університету, і кожний з них клопотався своїми справами - це по-перше; а по-друге, мушу ще раз наголосити, що В. Брюховецький увесь час працював дуже інтенсивно й дуже результативно і всюди встигав, підбадьорював людей, підтримував високий темп роботи на всіх ділянках: він писав Статут Університету «Кієво-Могилянська академія», розробляв вступні тести, підбирав людей і комплектував, запрошував на роботу з інших вищих навчальних закладів освіти Києва видатних вчених. До нас тоді прийшли і працюють понині професори Мирослав Попович, Вілен Горський, Віталій Замостьян, Валерій Хмелько, Володимир Паніотто, Ніна Тоцька. Це люди, яких люблять, яких цінують і поважають в Університеті. Я сама неодноразово чула, з якою повагою говорив про них В'ячеслав Степанович, відзначаючи їхню мужність. І справді, потрібно було мати справжню мужність, щоб залишити хорошу постійну посаду і піти працювати в зовсім ще на той час невідомий і майже нічим не забезпечений заклад. Але так чинити здатні лише люди великі. Однак поряд з видатними людьми мають працювати спеціалісти середньої ланки. Адже всім відомо, що для злагодженої роботи будь-якого колективу установи чи організації величезне значення має професійна робота обслуговуючого персоналу. Розуміючи це, ректор В'ячеслав Брюховецький дуже ретельно підбирав кадри зазначеного профілю. Саме в 1991-1992 роках одними з перших були зараховані на роботу до університету Наталя Рудольфівна Шумкова - помічником ректора, Владислав Петрович Алфьоров - начальником планово-фінансового відділу, Ольга Дмитрівна Шуть - секретарем проректора з навчальної роботи, Ганна Дмитрівна /Іохманова - завідувачем канцелярії, а згодом начальником відділу контролю та діловодства. Всі ці працівники, як і багато інших, стали зачинателями формування відповідних напрямків управління, нових форм і схем роботи, що сприяло підвищенню рівня організації управлінської діяльності, як відповідних їй напрямків, так і управління Університетом в цілому.

Запрошував В. Брюховецький видатних політичних діячів і вчених із зарубіжжя. У нас читали лекції Богдан Гаврилишин

(Швейцарія), Уіл Гудгіер (Австрія), Роланд Піч (Німеччина), Лоуренс Майсек (Канада), Юрій Шевельов (США) та інші. З великою повагою згадуємо про них і сьогодні. Такі лекції були вельми корисними для студентів. Однак запрошення іноземних фахівців породжувало і проблеми. Перш за все це була проблема поселення іноземців, їм потрібно було житло. А у нас його не було. Тоді, переговоривши з працівниками Міністерства економіки України, ми, навіть не написавши відповідного листа, поїхали з В. Брюховецьким до начальника відділу житлового будівництва Мінекономіки Євгена Ганюка і попросили його виділити нам ліміт державних централізованих капіталовкладень на будівництво житла. Він тут же, при нас, по телефону дав вказівку своїм працівникам, щоб Університету передбачили 10 млн крб на 1992 рік. Отримавши їх, ми перерахували ці кошти як дольову участь у житловому будівництві Київського міськвиконкому, а ще трохи згодом отримали п'ять дво- і трикімнатних квартир, причому, оскільки ми просили виділити квартири поблизу Університету, то наше прохання було враховане, і нам надали дві квартири на Оболонській вулиці та одну - на Новокостянтинівській, які поряд з нашим закладом, решту - в Святошині та на Харківському масиві, де і нині проживають тепер уже наші працівники.

А дні мигтіли як секунди. До початку першого навчального року залишалось все менше часу, а справ була сила-силенна. На першому плані стояло питання капітального ремонту навчальних корпусів № 1, № 2 і № 3 в містечку № 1. А тут ще, як на гріх, почав тріщати фундамент Староакадемічного корпусу - нашої бібліотеки, що могло призвести до повної руйнації всього приміщення. Загострювалась проблема з коштами на виплату заробітної плати, на поточні витрати.

Щоб врятувати Староакадемічний корпус і відремонтувати ще три корпуси, потрібно було мати великі гроші, яких у нас, на жаль, не було. Але, слава Богу, у нас склалися хороші ділові стосунки з Міністерством фінансів України і було розуміння значення тієї справи, за яку ми взялися. Адже разом з відродженням Академії відроджувався і український народ. За нашим клопотанням начальник управління фінансування освіти Мінфіну України Петро Германчук виніс позитивне рішення, і на нашому листі-проханні з цього питання написав резолюцію: «Передбачити Університету КМА на поточні потреби 18,0 млн крб». Я, сповнена радості, доповіла В'ячеславу Степановичу про

вирішення фінансової проблеми. Але, як завжди, поряд з успіхом іде й невдача. Коли наступного дня я прийшла в Міністерство фінансів, щоб оформити відповідні документи і отримати ці 18,0 млн крб, мене зустріли приголомшливою новиною: Петра Кузьмовича Германчука переведено із сьогоднішнього дня на іншу посаду. Це був для мене грім з ясного неба. Хвилювалася я надзвичайно. Але, заспокоївшись, стала розбиратися з ситуацією, що склалася, і дізналася, що його переведено на іншу посаду та ще й з підвищенням, що давало йому можливість приймати самостійні рішення. Ці кошти ми все ж дістали, що повністю задовольнило наші потреби у коштах на заробітну плату і поточні витрати на весь 1992 рік.

Але відкритим залишалось питання про кошти для проведення укріплення фундаменту Староакадемічного корпусу та капітального ремонту навчальних корпусів. І знову нам надали допомогу: тепер це вже було Міністерство економіки України, яке на виконання протиаварійних робіт виділило нам 27,0 млн крб державних централізованих капіталовкладень. Частину цієї суми було використано на буріння свердловин і заливку в них рідкого скла під фундаменти Староакадемічного корпусу, що забезпечило їх укріплення. І цей корпус, хвалити Бога, стоїть і понині. Решту коштів було використано на капітальний ремонт навчальних корпусів містечка № 1.

Йшов уже серпень 1992 року. Після оголошення в пресі про набір студентів до приймальної комісії було подано 529 заяв на вступ до університету, взяли участь у тестуванні 527 абітурієнтів, на перший рік навчання було зараховано 229 осіб (згідно з наказом від 15.08.1992 року № 130-е «Про зарахування студентів та студентів резерву на перший рік навчання в УКМА»).

Наказом ректора від 15.12.1992 р. № 169 була встановлена стипендія для першокурсників у сумі 2300 крб

№ пор.	Найменування факультету	Зараховано студентів		
		основного складу	резерву	всього
1	2	3	4	5
1	Гуманітарних наук	82	13	95
2.	Природничих наук	32	8	47
3.	Суспільних наук	84	3	87
	Всього	205	24	229

на місяць; для тих, хто навчається на «добре» і «відмінно» - 2580 крб, для відмінників - 2880 крб.

Залишалися лічені дні до початку занять перших студентів. Треба було бачити, яка йшла битва на ремонтних

УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»

НАКАЗ

«15» 12 1992р. № 169

м. Київ

Про встановлення стипендій студентам Університету

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 листопада 1992 року № 376 "Про заходи у зв'язку з підвищенням мінімального розміру заробітної плати"

НАКАЗУЄ:

1. Встановити з I.II.1992р. по I.OI.1993 р. розмір стипендій студентам Університету "Києво-Могилянська Академія" в сумі 2300 крб. на місяць, а тим, хто має тільки добрі оцінки - 2580 крб.
2. Головному бухгалтеру Лавринович Г.В. забезпечити перерахування та виплату стипендій згідно встановленому розміру за листопад і грудень 1992 року.
3. Для визначення розміру стипендії на 1993 рік кожному студенту окремо залежно від його успіхів у навчанні та суспільного і майнового стану, зобов'язати деканати скласти списки студентів та отримати відповідні документи згідно з додатком і подати їх бухгалтерії до 10.01.93.

Х) Фрагментка автора "Спогади", а плата за урочиселом, згідно наказу від 13.01.1993 року становила 45 крб. на 1 кв. м. житлової площі, що становить це дозволяло студентам розраховуватися за доповідальний з члена Рectora В.С. Бреховецький

Наказ підготовлено: Проректор до фінансам і комерції Є.І. Сніщенко

ДОДАТОК " I
до наказу " 169
від 15.12.1992 р.

РОЗМІРИ
стипендій студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів

Категорії студентів	Розміри стипендій в купонах на місяць		
	устигаючі студенти	студенти, які мають тільки добрі, а також тільки добрі та відмінні оцінки	студенти, які мають тільки відмінні оцінки
	2	3	4
По інститутах і прирівнених до них закладах			
/крім тих, які одержують і за іншими підставами/	2300	2580	2885
■ із числа дітей-сиріт і які залишилися без піклування	3055	3425	3835
■ із числа дітей-сиріт і які залишилися без піклування та перебувають на повному забезпеченні	1930	2160	2420
■, які перебувають на повному забезпеченні	1010	1130	1265
із числа колишніх військовців, які стали інвалідами прирівнені до інвалідів	3425	3835	4295
із числа колишніх учасників дій в мирний час	2940	3295	3690
із числа колишніх учасників дій в мирний час, перебувають на повному держзабезпеченні	1865	2095	2350

роботах: щоб встигнути, щоб зробити до 1 вересня все як слід. Працювали всі як на пожежі. Управляв цими роботами відділ капітального будівництва Університету, який очолював Валентин Георгійович Газукін, що прийшов до нас на роботу У квітні 1992 року, - спеціаліст високого рівня. В минулому - начальник Управління капітального будівництва Київського міськвиконкому, яке відало будівництвом усіх житлових

2			
	1	2	3
всти - Герої Радянського р і Герої Соціалістичної	3860	4320	4845
всти, які навчаються за спеці- ретами: ОІОІ "математика" "прикладна математика", ОІОЗ "ліка", 2204 "програмне забезпе- чення обчислювальної техніки і автоматизованих систем", ОІОІ "атома- електростанції і установки"	2735	3065	3435
всти стипендії видатних діячів ми, техніки, культури	-	-	3650
всти підготовчих відділень, в в підготовчих вокальних від- всти при консерваторіях	1560	-	-
всти та сліпі студенти	на 50 відсотків вище розмірів сти- пендій, встановлених для відповід- них спеціальностей і категорій студентів		
всти, які постраждали внаслід- Чернобильської катастрофи і внесені до 1 та 2 категорій, студенти, які віднесені до до 4 категорій і проживали до чулу в навчальні заклади на територіях радіоактивного забруд- чення не менше двох років	на 100 відсотків вище розмірів сти- пендій, встановлених для відповід- них спеціальностей і категорій сту- дентів згідно Закону України "Про статус і соціальний захист грома- дян, які постраждали внаслідок Чернобильської катастрофи" в редакції від 19.12.91 та змінами і допов- неннями до нього від 01.07.92		
всти, які навчаються за направ- лення підприємств, установ, орга- нізацій, коледжів і радгоспів:			
всти стажі роботи до 3-х років	на 30 відсотків вище розмірів сти- пендій, встановлених для відповід- них спеціальностей і категорій сту- дентів		
всти стажі роботи більше 3-х років	на 50 відсотків вище розмірів сти- пендій, встановлених для відповід- них спеціальностей і категорій сту- дентів		
всти підготовчих відділень, які навчаються за направленнями підпри- ємств, установ, організацій, ко- леджів і радгоспів:			
всти стажі роботи до 3-х років	1960	-	-
всти стажі роботи більше 3-х років	2300	-	-

масивів Києва, всіх шкіл, дитячих садків, лікарень, великих інженерних мереж, торговельних підприємств тощо. Маючи такий значний досвід роботи в капітальному будівництві, він зумів так організувати ремонтні роботи, що все виконувалось як за помахом чарівної палички. Складалося таке враження, начебто ремонтні роботи здійснювалися не послідовно, згідно з технологією, а всі разом і одночасно.

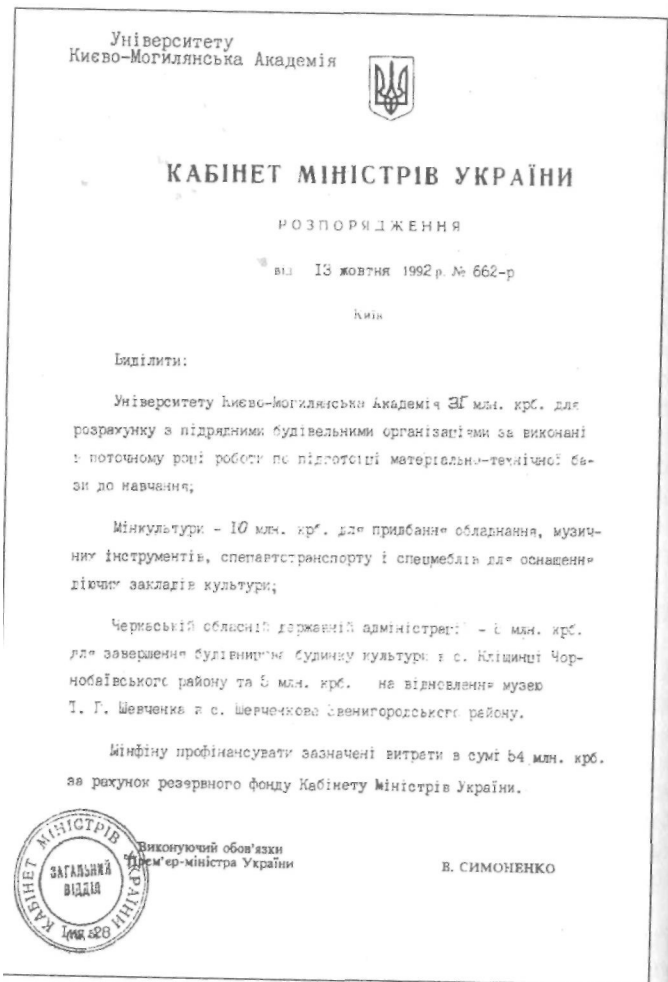
Але це тільки здавалося. Насправді ж все було ретельно продумано й враховано. Ми бачили, як одна група людей розробляє проектно-технічну документацію і одразу ж передає виконавцям капітального ремонту. Ледь ремонтники встигли покласти штукатурку, як її вже починали сушити спеціальними приладами і з ходу фарбувати.

Однак без проблем, на жаль, не обійшлося. Одна з них виникла несподівано, можна сказати, як на зло. З самого початку ремонту в першому корпусі, що був збудований 1825 року, планувалося, що підлогу не мінятимуть, а лише відремонтують окремі місця, де вона була зруйнована. Це і скоріше, і дешевше. Та все сталося не так, як гадалося. Коли зняли верхні дошки підлоги, то під ними побачили товстий шар пилу, який зібрався там за більш ніж 160 років, і тільки його ворухнули, як здійнялася така курява, що закрила весь коридор, наче густий туман. Цей пил виявився небезпечним для здоров'я людей, а тут же мала перебувати молодь, причому краща з кращих. Тому довелося терміново підшукати протигазу, збирати порох у мішки і вивозити його за межі міста. Після цього всю основу підлоги було продезінфіковано.

Все це трохи загальмувало ремонтні роботи, забрало більше часу, ніж планувалося, і, крім того, змусило замінити всю підлогу із дощок на паркет. Тому клали цей новий паркет в останній день, а покривали лаком вночі, в переддень 1 вересня 1992 року. Але ми встигли - і наступного дня в навчальний корпус № 1 першого містечка увійшли наші студенти і гості. Тоді, поки купляли та клали новий паркет, дуже шкода було додатково витратити гроші, але марно жаліли. І зараз цей паркет виглядає як новий.

В цілому обсяг ремонтних робіт виявився набагато більшим, ніж планували. Тому заборгованість будівельникам, що виконували ремонтні та реставраційні роботи, вилилася у велику суму. Потрібно було знову звертатися до Кабінету Міністрів України. І цього разу Уряд поставився до нашого прохання дуже уважно і вже вкотре надав допомогу.

Розпорядженням від 13 жовтня 1992 року № 662-р він виділив університету 31 млн крб (до речі, втричі більше, ніж в цілому Міністерству культури України) для розрахунку з підрядними будівельними організаціями за виконані у '92 році роботи з підготовки матеріально-технічної бази до навчання. Отримавши ці кошти, ми вважали, що повністю Розрахуємося з боргами. Але вже давалася ознака інфляції. Ціни дуже швидко зростали, а на будівельні матеріали -

випереджаючими темпами. На жаль, коштів не вистачило, і заборгованість хоча й зменшилась, але ще залишалась.

Наполегливо працювала навчальна частина університету, яку очолював проректор з навчальної роботи В. Зубко, до речі, єдиний тоді з членів управлінсько-адміністративного корпусу, хто мав практичний досвід роботи безпосередньо у вищих закладах освіти. Родом із Запоріжжя, він пропрацював 10 років в цілному Кустанайському педагогічному інституті, з них половину - його ректором, а після повернення з Казахстану в Київ - на різних керівних посадах у

вищій школі. Разом з деканами, а потім і з завідувачами кафедр- викладачами він розробляв нові програми підготовки фахівців, навчальні плани, методичну літературу, ліцензував і акредитував спеціальності, зокрема й такі незвичні для України, як політологія, екологія, культурологія, соціальна робота. «Найцікавіше було, - згадує він, - шукати шляхи втілення кращого світового досвіду організації навчальної роботи, а найважче - переконувати у доцільності змін чиновників від освіти». Але цей світ не без добрих, а головне - думаючих людей, зокрема й в Міністерстві освіти і науки. Наприклад, за підтримки виконувача обов'язків міністра освіти України Віктора Петровича Андрущенка університет отримав статус експериментального закладу, що дещо полегшувало інноваційну роботу. Але то сталося пізніше. В поточному ж 1992-му головним було своєчасно і організовано почати перший навчальний рік.

Лесь з 1992 року нам надходили книги від української діаспори багатьох країн, від меценатів і добродіїв - і не лише українців. Цьому В. Брюховецький приділяв постійну увагу. І щоб наголосити на тому, яке велике значення для будь-якого закладу вищої освіти має бібліотека, він не переставав повторювати всім нам: «Немає бібліотеки - немає університету». Він особисто вживав найрішучіших заходів, щоб бібліотека поповнювалась книгами, облаштовувалась меблями, забезпечувалась комп'ютерами - і першим зробив великий благодійний внесок із своєї домашньої бібліотеки. Колектив бібліотеки (а там працювали професіонали з бібліотечною освітою, які, відчувачи до себе увагу ректора, віддавалися справі з великим натхненням), щиро кажучи, не міг впоратися з тим потоком книг, які нам дарували і які ми змушені були докуповувати самі, щоб забезпечити навчальною літературою студентів.

Тоді було оголошено конкурс на заміщення посади директора наукової бібліотеки. Виграла конкурс Тетяна Олександрівна Ярошенко, яка після закінчення інституту культури була направлена на роботу до Державної бібліотеки України для юнацтва, пройшовши там шлях від рядового бібліотекаря до заступника директора з наукової частини. З її призначенням бібліотека Університету спрямувала зусилля на комп'ютеризацію і автоматизацію роботи. Луже скоро ми отримали потужну якісну книгозбірню, яка стала визнаним лідером у галузі впровадження нових інформаційних технологій та інших інновацій.

Університетська бібліотека дуже популярна серед студентів і «якби не закривали читальні зали увечері, та студенти і вночі не залишали б їх», - говорить Тетяна Ярошенко. Та повернемося у 1992 рік. Тоді наш ректор В. Брюховецький турбувався не тільки про те, щоб для студентів були підготовлені як слід приміщення, але щоб і самі студенти святково виглядали. Тому прийняв рішення одягнути студентів і професорсько-викладацький корпус в мантиї, які потрібно було ще пошити, причому швидко.

Тут з найкращого боку проявили себе як організатори Наталя Рудольфівна Шумкова та Лариса Миколаївна Сиволожська, котрі працювали в одній команді із заступником; ректора Тамарою Петрівною Кисельовою. Всього потрібної було пошити 300 мантий, з них третину індивідуально для конкретних осіб. Щоб справитися з цим завданням, була залучене ціле кравецьке Подільське професійно-технічне училище. Завдання було успішно виконано, а пошиті тоді мантиї служать і сьогодні.

Весь корпус працівників університету, незалежно від того, хто яку посаду обіймав, працював завзято: адже ми були однією дружною родиною, в усіх нас було одне бажання, одна мета - зробити якомога краще, щоб студенти увійшли в нові, комфортні, світлі приміщення, щоб вони відчували, що про них турбувалися, їх чекали, що їм раді.

24 серпня 1992 року відбулася урочиста церемонія відкриття Університету «Кієво-Могилянська академія». Вперше в Україні на церемонію початку занять вийшли студенти, одягнені в мантиї.

І справді, як ми раділи й одночасно гордилися своїми студентами, наче вони були нашими рідними дітьми. Як же незвично і гарно наші студенти виглядали у своїх мантиях! А коли вони йшли, очолювані ректором, з факелами *паї* Андріївському узвозу, Контрактовій площі до своєї *almater*, а потім фотографувалися на сходах Гостинного двору та на фоні третього корпусу Університету, то зібрався великий натовп людей, щоб на них подивитися. На другий день про Університет «Кієво-Могилянська академія» заговорили преса, радіо, телебачення, та й усі кияни.

...Плинув час, ставали нашим минулим вирішені проблеми, а на їх місце життя і діяльність відроджуваної Кієво-Могилянської академії ставили нові. Ми розуміли, що Я початком навчального процесу постане питання, як допомогти студентам оплатити навчання в Університеті. Такого

механізму поки що в Україні не існувало. Ми почали шукати свої, могилянські, шляхи вирішення цього питання. І нам, знову-таки першим, поталанило знайти такий шлях. Ще в липні 1992 року своїм наказом № 131 ректор Університету В. Брюховецький розпорядився перерахувати кошти в акціонерний банк «Славутич», співзасновником якого ми були, на спеціальний рахунок для надання кредитів студентам на оплату навчання. Було розроблене Положення «Про умови надання позичок студентам УКМА для сплати ними встановленої плати за навчання». Ці умови були досить пільговими. Ними передбачалося, що банк з цього спеціального рахунка, видає студентам Університету для оплати за один курс навчання позичку в сумі 12 тис. крб терміном на 2 роки під 10 відсотків річних за кредит, а погашення кредиту починається з другого року навчання, конкретно - з 1 вересня 1993 року. Це справді були дуже пільгові умови кредитування, адже відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 листопада 1992 року № 676 стипендія студента становила 2300 карбованців на місяць (що в перерахунку на рік становило 27 600 крб, а сплатити потрібно було за рік 6000 крб). Маючи таку стипендію, а її у нас отримували практично всі студенти, кожний з них міг виплачувати кредит, не звертаючись по фінансову допомогу до своїх батьків.

Втім, хоч як це дивно, за кредитом до банку чи фінансової частини так і не звернувся жоден студент. Пояснити це можна було лише неготовністю нашого населення вкладати кошти в розвиток вищої освіти і осторогою перед інфляцією, яка набирала тоді все більші оберти.

Фінансова частина - планово-фінансовий відділ, бухгалтерія, як і всі інші працівники адміністрації Університету, працювали в умовах першопрхідників. Ніяких аналогів У нас тоді не було і не могло бути, тобто ніяких документів, куди б можна було заглянути, подивитися, як робилося раніше, ми не мали. А ми ж, відповідно до розпорядження Голови Верховної Ради України, були незалежним вищим навчальним закладом. А таких закладів в Україні на той час не існувало.

У Статуті стверджувалися повна самостійність діяльності Університету в рамках власного бюджету, матеріальних Цінностей і фондів, автономія його структурних підрозділів в організації навчально-наукового процесу, свобода викладачів у виборі форм навчання і наукових досліджень та їх змісту; самостійність студентів у плануванні освіти і наукової Роботи.

Але наш Статут з цими пунктами ще належало зареєструвати. Та куди б ми не зверталися - до Міністерств юстиції України, Міністерства освіти України, Державного комітету статистики, Подільської районної держадміністрації - всюди нам відмовляли на тій самій підставі. Коли приходила до них і просила зареєструвати наш Статут, розповідаючи, що ми створені на виконання розпорядження Голови Верховної Ради України, а також відповідного розпорядження Кабінету Міністрів України, мені відповідали:

- Це добре, *аде* скажіть, хто ваш засновник?

- Та немає у нас засновника! І не повинно його бути! Ми ж створені як незалежний вищий навчальний заклад під назвою «Університет "Києво-Могилянська академія"», - наполягала я.

- О Боже, при чому тут Верховна Рада і ваша незалежність! Ви скажіть, хто ваш засновник, - повторювали мені одне й те ж юристи зазначених установ.

У такій невизначеній ситуації пройшла частина січня і майже весь лютий 1992 року. Я дуже хвилювалася, не знаючи, що далі робити - здавалося, що ми зайшли в глухий кут. А нервувала я ще й тому, що ректор, відіжджаючи у відрядження у січні 1992 року, поставив мені конкретне завдання - до його повернення зареєструвати Статут. Час його повернення наближався, а завдання ректора не виконувалося. І тоді раптом я згадала, що в Кабінеті Міністрів України в юридичному відділі працює Петро Миколайович Крупко, чудова людина, щирий українець, висококваліфікований спеціаліст. Дай, думаю, звернуся до нього, може, він чимось нам допоможе. Я знала його по спільній роботі в Київському міськвиконкомі, де він працював помічником-юристом у першого заступника голови міськвиконкому, а я - головою Київської міської планової комісії (тепер Головне управління економіки та розвитку міста) і заступником голови Київського міськвиконкому.

Ми зустрілись і я розповіла про свою проблему. За кілька хвилин вона була знята, причому дуже легко - що то значить професіонал! Для цього потрібно було тільки взяти чинний на той час Закон України «Про освіту», і там стаття 16 давала докладну відповідь. Як же після цього я себе картала, як мені було соромно, як же була собою незадоволена! Чого ж я, професійний апаратник, не додумалася до цього сама?! Але, якщо щиро говорити, то я тоді ще й не знала, що є такий закон. Ну, добре - нехай я не знала, *але*

як про це не знала ціла бригада юристів, з якими я намагалася вирішити це питання?

Та дарма, нехай вони собі як хочуть... Ми ж після отримання згаданої інформації зібрали Вчену раду Університету і затвердили на її засіданні Статут (протокол № 2 від 25 лютого 1992 року), і з цим протоколом і Законом України «Про освіту» я пішла до юриста виконкому Подільської районної Ради народних депутатів. Показавши йому відповідну статтю закону і протокол Вченої ради, ми нарешті отримали реєстрацію Статуту і Свідоцтво за № 343 про державну реєстрацію Університету «Києво-Могилянська академія», яка відбулася 9 березня 1992 року. У свідоцтві вказувалися основні напрямки діяльності Університету: «Підготовка висококваліфікованих фахівців у галузях гуманітарних, суспільних, природничих та інших наук на основі органічного поєднання навчального процесу та науково-дослідної роботи».

Отже, ми здійснили державну реєстрацію 9 березня 1992 року, а трохи згодом повернувся з відрядження наш ректор, але починаючи з дня реєстрації я вже чекала ректора не з тривогою, а з бажанням скоріше з ним зустрітися і доповісти, що його завдання виконано.

Закінчуючи розповідь про епопею державної реєстрації Університету, я хотіла б наголосити, як непросто було виконати здавалося б не таке вже й складне завдання. Але навіть тоді, коли навколо руйнуються старі порядки, міняється влада одних, приходять до влади інші, - якщо люди роблять добру справу, то і в такий час вони знайдуть однодумців і тих, хто надасть допомогу, як це зробив Петро Миколайович Крупко.

Потім ми ще не раз зверталися до нього за консультаціями, і він завжди їх нам надавав і допомагав. Особливо в пригоді нам стали його поради, коли ми затверджували у Кабінеті Міністрів України наш змінений Статут. Але це було вже пізніше, здається, 1995 року.

Однак нам належало провести реєстрацію Університету ще з інших напрямків діяльності. Це проходило вже значно швидше і простіше, та й досвід, який ми набули з реєстрацією Статуту, нас дечого навчив. Потрібно було ще зареєструватися в Міністерстві зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України, оскільки відсутність реєстрації в Цьому Міністерстві не давала нам можливості відкрити валютний рахунок у банку. Наше звернення з цього питання до Міністерства зовнішніх зв'язків і торгівлі України знайшло

розуміння, і нам без затримки видали Свідоцтво, в якому зазначалося, що 13 липня 1992 року Університет «Києво-Могилянська академія» занесений до Державного реєстру зовнішньоекономічних зв'язків під № ПР-1330/20691 і здійснює експорт та імпорт товарів/послуг відповідно до списку товарів і послуг, зазначених в додатку до Свідоцтва.

Додаток

до Свідоцтва № ПР-1330-20691

Експорт

9985.00000	Послуги по дос/іідженню та розробках в області суспільних і гуманітарних наук.
9987.90000	Послуги комерційні інші (посередницькі операції, що здійснюються на підставі договорів комісії агентських угод і договорів поруки).
9992.30000	Послуги в області вищої освіти.

Додаток

до Свідоцтва № ПР-1330-20691

Імпорт

0040.00000	Сировина, матеріали, комплектуючі вироби, машини, устаткування (роботи, послуги) для потреб власного виробництва, а також товари народного споживання для потреб трудового колективу.
9987.90000	Послуги комерційні інші (посередницькі операції, що здійснюються на підставі договорів комісії, агентських угод і договорів поруки).

Окрім цього, оскільки у нас було засновано Видавничий дім «КМ Академія», потрібно було в Державному комітеті Української РСР з преси отримати Свідоцтво про реєстрацію періодичного друкованого видання. За нашим клопотанням Державний комітет з преси видав нам свідоцтво 8 жовтня 1992 року на право видання своєї газети «Так», яка мала право висвітлювати сучасне літературно-мистецьке життя України, актуальні питання економіки, а також вміщувати системну інформацію про Університеті «Києво-Могилянська академія». Видання мало виходити

один раз на тиждень, обсяг - до 5 умовних друкарських аркушів.

Отже, все, що мали зареєструвати, зареєстрували. Однак роботи у фінансової частини не поменшало.

1992 рік був дуже складним для нас з усіх боків. Про це вже говорилося вище, але найбільше докучала нам інфляція, яка відбувалася в країні галопуючими темпами. Її відчував кожен житель України - ми лягали спати з одними цінами на продукти харчування та інші товари першої необхідності, а прокидалися з іншими - нерідко вдвічі більшими. Немоżliво було розробити якісь фінансові заходи навіть на кілька днів наперед - вони виявлялися непридатними вже через день-два, тому часто-густо доводилося міняти все, так би мовити, «на ходу». Висока інфляція для нашого Університету могла обернутися великою бідою. Могло статися так, що викладачі почали б шукати собі краще оплачувану роботу. А це ж був час, коли почалося навчання студентів.

Нашому ректорові довелося докладати великих зусиль і майстерності, щоб не допустити відтоку кадрів. І ми не допустили.

Але тут хочу повернутися у своїх спогадах трохи назад - на місяці три-чотири - і розказати, як ми це зуміли зробити.

Я вже розповідала, що в першій половині 1992 року за нашим клопотанням і за допомогою заступника міністра фінансів України пана Петра Германчука нам було виділено, як виняток, 18,2 млн карбованців бюджетних коштів з Державного бюджету України, («Інші витрати» - була тоді така стаття в державному бюджеті). Частину цих коштів було використано на вирішення найпекучіших проблем Університету, а частину було спрямовано на заробітну плату для професорсько-викладацького складу. Заробітна плата визначалася для кожного персонально залежно від рейтингу спеціаліста і була вищою, ніж передбачалося схемою посадових окладів, встановлених Урядом для вищих навчальних закладів України. Це допомогло нам на тій стадії підібрати висококваліфікованих спеціалістів і укомплектувати висококомпетентний викладацький колектив, до якого входили і професори зі США, Європи та інших країн (їх прізвища вже називалися). Однак у липні 1992 року в зв'язку з інфляцією, яка продовжувала зростати, Кабінет Міністрів України своєю постановою зобов'язав вищі начальні заклади Міністерства України перерахувати на індекс

інфляції заробітну плату своїх працівників. Додатково були виділені кошти з державного бюджету, щоб покрити збільшену заробітну плату. Таким чином заробітна плата в них збільшилась, а у нас - залишилась на попередньому рівні і тому *стала* нижчою порівняно з їх перерахованими ставками. Коли ми звернулися до Мінфіну, щоб нам на цю мету теж виділили кошти з державного бюджету, нам знову порадили перейти у підпорядкованість Міністерству освіти. Але оскільки для нас важливіше було зберегти свою автономію і самоврядність, ніж отримати державне бюджетне фінансування, ми не пристали на цю пропозицію. А проблему додаткового фінансування на збільшення зарплати вирішили самостійно.

Нам пощастило дістати необхідні кошти. Ми збільшили заробітну плату нашим працівникам, і в першу чергу професорсько-викладацькому складу, вдвічі перевищивши офіційно встановлені оклади. Звичайно, це сприяло зростанню популярності УКМА, ми зберегли колектив і продовжували відігравати все більшу роль у відродженні традицій національної вищої школи, нарощувати власний навчально-науковий потенціал, запроваджувати новітні програми навчання.

У той же час практика разового отримання коштів лише після численних звертань і прохань до Уряду, Міністерства фінансів, Міністерства економіки, до Президента України тощо нас не задовольняла. За 8 місяців 1992 р. ми направили 18 офіційних листів до Уряду і його міністерств з проханням виділити нам кошти. Потрібно ж було рятувати інші споруди, що історично належали Києво-Могилянській академії, зокрема студентську церкву Благовіщення Пресвятої Богородиці, трапезну і поварню та інші об'єкти, руйнація яких відбувалася прямо на очах. Тому все частіше поставало питання про фінансування за постійно діючою системою.

Які знайти для цього шляхи? /Іа мала голову над цим повсякчасно. У Міністерстві фінансів знову порадили перейти у систему Міносвіти України - а це означало перейти на єдині застарілі стандартні підходи і втратити свою індивідуальність - стати такими ж, як і всі діючі однотипні вищі навчальні заклади України.

- Ні,- сказали ми ще раз.- Наш Університет буде працювати по-новому, за власними навчальними програмами.

Але як же вирішити проблему з постійним державним фінансуванням?! По якому шляху піти, який знайти спосіб? |

І тоді народилася думка: «А якщо передбачити фінансування УКМА окремим рядком в Державному бюджеті України?!» Ми запропонували це працівникам Мінфіну. О, це викликало у них бурхливий опір. І чим більше ми наполягали, тим більше чиновники обурювались і заперечували.

- Але ж це вихід, щоб зберегти індивідуальність найдавнішого вищого навчального закладу,- знову ж таки наполягали ми. Та де там... Згоди ми так і не отримали, а єдиним аргументом проти було те, що введення цього одного рядка в державний бюджет, як вони запевняли, набагато збільшить обсяги робіт Міністерства.

Ну що тут скажеш?! Довелося звернутися до Президента України Леоніда Макаровича Кравчука. Ми підготували відповідного листа на його ім'я, і В'ячеслав Степанович намірився потрапити на прийом до Президента і отримати необхідну резолюцію на нашому листі на адресу Верховної Ради і Кабінету Міністрів України. І раптом з'ясувалося, що Президент України від'їжджає у відрядження і вже прямує до Бориспільського аеропорту.

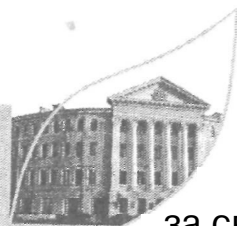
Тоді, не довго думаючи, В'ячеслав Брюховецький вирішив поїхати в аеропорт. Можна тільки уявити собі, з якою швидкістю він мчав туди машиною. Ми подумки молилися, щоб він дійшов живим-здоровим.

В'ячеславу Степановичу пощастило: він застав Президента України ще в Бориспільському аеропорту, отримав необхідну резолюцію, і ми передали цей лист за трьома адресами: у Верховну Раду, Кабмін та Мінфін України. Це конче потрібно було зробити, оскільки то були останні дні перед затвердженням Державного бюджету України на 1993 рік у Верховній Раді.

Таким чином, свою самоврядність ми зберегли, потрапили в держбюджет окремим рядком, що зміцнило нашу самостійність економічно, і перейшли на постійне державне фінансування. Це гарантувало своєчасний розрахунок за надані послуги та виконані роботи, а головне - виплату заробітної плати без затримок.

Коли ми бралися за вирішення цього питання, мені й самій не вірилося, що зможемо це зробити, оскільки такого прецеденту в практиці Мінфіну України ще не було. Втім, як бачимо, хто стукає, тому відкривають.

Тепер можна було з упевненістю розпочинати новий 1993 рік.

Ми боремося за свою спадщину

Ще в кінці 1991 року Микола Лаврухін, перший заступник голови Київського міськвиконкому, який гаряче переймався справою відродження Академії, пропонував розробити Технічно-економічне обґрунтування (ТЕО) розвитку університету.

ТЕО - це документ, в якому описується вся наявна матеріально-технічна база, дається характеристика кожної будівлі: рік її спорудження, для яких цілей будувалася, загальна площа, технічний стан, ким використовується на день інвентаризації і хто видавав дозвіл на використання. Це робиться спочатку. А потім програма відновлення будинків - їх капітального ремонту чи реставрації, проводяться розрахунки вартості виконання таких робіт, і головне - з'ясовується, чи вистачить їх площ, щоб забезпечити навчальний процес, виходячи з кінцевої чисельності студентів, яка зазначена в концепції розвитку університету. І навіть розписується (за пропозицією університету, звісно), який будинок якому факультету передається для організації навчання студентів та наукової роботи.

Це дуже копітка й велика робота, виконання якої вимагає багато часу, та й коштів теж. В. Брюховецький заперечував. Йому здавалося, що це викличе велику втрату часу, а тут потрібно скоріше все вирішувати. Однак Микола Лаврухін наполягав на створенні такого документа і як у воду дивився! Потім розроблене ТЕО нам дуже допомогло. Ми отримували дані про те, хто розпоряджається спадщиною колишньої Академії, а розпоряджалися нею окрім Київського вищого військово-морського політичного училища ще багато інших організацій. Так, поварня з келіями Братського монастиря використовувалася заповідником «Стародавній Київ» як службове приміщення; проскурня й будинок настоятеля монастиря (які слугували кухнею і їдальнею) та адмінкорпус належали лікарні № 15; колишню бурсу окупували Одеська державна морська академія та Київське дніпровське пароплавство під побутові приміщення; соляні комори і лавки використовувала філія фабрики художньої галантереї ВО «Славутич» під виробничі приміщення тощо.

А у нас уже на той час не вистачало приміщень для студентських аудиторій, і питання мало ще більше загостритися у зв'язку з прийомом з 1 вересня 1993 року нового поповнення студентів, яке очікувалось удвічі більшим від попереднього. Подолати такі установи, як Одеська державна морська академія, Київське дніпровське пароплавство. Київська фабрика художньої галантереї і здобути їхню згоду на звільнення приміщень нам не вдалося.

Тому ми змушені були звернутися до Кабінету Міністрів України. І тут нам ой як стало в пригоді розроблене і затверджене офіційно ТЕО! І як же ми були вдячні за це Миколі Васильовичу Лаврухину! Потім дуже часто згадував його добрим словом ректор університету В. Брюховецький. На підставі нашого клопотання та поданого ТЕО Кабінет Міністрів України своїм Декретом, що має силу Закону України, від 17 березня 1993 року за № 26-93 передав Університету «Киево-Могилянська академія» 15 будівель і споруд загальною площею 38,8 тис. кв. м, що перебували в загальнодержавній власності, в безоплатне безстрокове користування.

Решту будинків і споруд, що перебували в комунальній власності, нам ще належало вибороти у місцевої влади. Але якщо говорити об'єктивно, то отримані приміщення вже Давали можливість розмістити працівників і забезпечити аудиторіями навчальний процес. За це потрібно висловити

ДЕКРЕТ

№ 26-93
від 17.03.93р

КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Про передачу Університету Києво-Могилянська Академія майна, що перебуває у загальнодержавній власності

З метою створення належних умов для функціонування Університету Києво-Могилянська Академія як навчального, наукового та просвітницького центру України Кабінет Міністрів України ПОСТАНОВЛЯЄ:

1. Передати в безоплатне безстрокове користування Університету Києво-Могилянська Академія будівлі та споруди, які перебувають у загальнодержавній власності й розташовані на його історичній території, згідно з переліком, що додається.

Університету забезпечити додержання чинного законодавства при експлуатації будівель і споруд, що є пам'ятками історії та культури.

2. Міністерству оборони України, Фонду державного майна України та Академії наук України /за згодою/ забезпечити до 1 жовтня 1993 року передачу в установленому порядку будівель і споруд відповідно до статті 1 цього Декрету.

3. Установити, що Університет Києво-Могилянська Академія ви користує передає йому майно в освітніх цілях у межах, визначених його статутом, без зміни форми власності цього майна та утримує його за рахунок коштів Університету.

До вирішення питання про розміщення /ліквідацію/ підприємств і організацій, що використовують будівлі та споруди, які передаються Університету, він надає вказані будівлі та споруди цим підприємствам і організаціям у безоплатне тимчасове користування.

Прем'єр-міністр України Л. КУЧМА
Міністр Кабінету Міністрів України А. ЛОБОВ

м.Київ 1993 року

Додаток
до Декрету Кабінету Міністрів України
від 17.03.1993 р.
№ 26-93.93р.

ПЕРЕЛІК

будівель і споруд, що перебувають у загальнодержавній власності та передаються в безоплатне безстрокове користування Університету Києво-Могилянська Академія, та їх адреси	
✓ Новоакадемічний корпус № 1	Контрактна площа, 4
✓ Навчальний корпус № 2	" "
✓ Навчальний корпус № 3	" "
✓ Кухня	" "
✓ Лазня та майстерня	" "
✓ Комори	" "
✓ Трансформаторний пункт	" "
Будинок штабу Київського вищого військово-морського училища	вул. Волоська, 8/Б
Контрольно-пропускний пункт	вул. Волоська, 10
Каварма	" "
Каварма	вул. Волоська, 12/4
Клуб, їдальня	вул. Ілліїнська, 9
Каварма	" "
Староакадемічний корпус	вул. Сколороди, 2
Будинок колишньої бурси	вул. Набережно-Хрещатицька, 27

велику подяку Уряду України і Президенту України Леоніду Кравчуку, який, будучи патроном університету, багато допомагав нам, незважаючи на те що ситуація в країні у той час була дуже складною. Про це відверто писала преса, яка нарешті отримала свободу, та я й сама відчувала й спостерігала, як важко проходить становлення нашої державності.

Отже, якщо поділитися власними тодішніми спостереженнями і сьогоднішніми думками про минуле, то мушу щиро сказати, що я вважаю Леоніда Кравчука найвидатнішим політиком України (і не тільки України), адже саме йому наш народ має завдячувати тим, що Україна стала самостійною, саме він зумів консолідувати суспільство і створити національну державу, здійснити віковичну мрію українського народу.

Величезна заслуга Л. Кравчука полягає ще й у тому, що він, будучи толерантним політиком, зумів зробити це без жодного військового конфлікту- чи то з сусідніми країнами, чи у внутрішньополітичному житті. Одним словом, зробив без кровопролиття!!! Я, як громадянка України, низько йому вклоняюсь і закликаю до цього всіх інших громадян України. І тебе, мій читачу, закликаю, як буде нагода, вклонитися цій великій людині.

Я розумію, що кожен, хто буде читати ці сторінки, може мені дорікнути або поставити питання: «А хто вона така, ця Євгенія Онищенко? Теж мені, знайшовся великий політик!»

То я одразу ж хочу вибачитись перед моїми читачами і пояснити: ні, я не вважаю себе навіть маленьким політиком. Я все життя мала справу лише з економікою. А, як всім відомо, «економіка - та ж сама політика». Тому й не дивно, що я мусила цікавитися і знати загальну ситуацію в державі.

Тож, працюючи проректором з економіки та фінансів, я мала добиватися вирішення питань, що стосувалися університету, в Міністерстві економіки, Міністерстві фінансів, часто бувала в Кабінеті Міністрів України, читала постанови Уряду України, які ми отримували безпосередньо як самоврядний вищий навчальний заклад. І більше того, я мала їх виконувати. Тому, хочеш-не-хочеш, а все це дало мені інформацію про загальний стан економіки в Україні, хоча Президент Л. Кравчук, надаючи великого значення Розвитку економіки нової національної держави, змінив трьох прем'єр-міністрів, що були в минулому господарниками - В. Фокіна, Л. Кучму, Ю. Звягільського, - економіка України переживала шок - й лютувала інфляція, рівень якої ще в

1992 р. перевищував 50 відсотків на місяць. А на 1993 рік припав самий пік інфляції, що піднялася на рекордну висоту сягнувши 9000 відсотків (див.: *Виттовски Андреас*. Пятилетка без плана, -К., 1998- С. 101).

Звичайно, Університет «Києво-Могилянська академія» як складову державного організму теж зачепила ця інфляція. В таких умовах ми перейшли на складання кошторису лише на один місяць, замість того щоб складати на рік, як було раніше. Але й це нас не рятувало. Ми ще повинні були коригувати його один-два рази на місяць. А заробітну плситу перераховували двічі-тричі на місяць. Ці перераховані і набагато збільшені суми фонду заробітної плати потрібно було захистити в Міністерстві фінансів, отримати в банку готівку і виплатити її вчасно нашим співробітникам.

Особливо дбали ми про наш професорсько-викладацький склад. Робили все, щоб викладачі своєчасної отримували не тільки посадові оклади, а й щомісячну надбавку до них. І згадуючи той період, я з гордістю можу сказати, що ми впоралися з цим завданням: і надбавки встановили, і не допустили жодної затримки виплати заробітної плати та стипендій. А були ж вищі заклади освіти, особливо на периферії, де не виплачували заробітну плату по 3-4 місяці, а то й півроку. І дивуватися тут нічого, адже, щоб працювати в режимі галопуючої інфляції, фінансистам потрібно було добре «крутитися» і вчасно реагувати на зміни, знаходити засоби, щоб мінімізувати вплив інфляції. Та взагалі-то, щиро кажучи, адміністрація Університету, і в першу чергу його ректор, переживали важкі й тривожні часи. Настрій колективу чимдалі погіршувався. Потрібно було щось робити. Щоб вдихнути бадьорість і викликати у людей бажання працювати добре, плідно, ми у квітні 1993 р. приймаємо рішення сплачувати всім працівникам щомісячну персональну надбавку в розмірі 50 відсотків від посадового окладу за рахунок позабюджетних коштів. І поряд з цим сплачувати ще протягом 1993 року:

- за сумлінну та творчу працю щоквартальну премію в розмірі місячного заробітку, тобто в розмірі посадового окладу з 50-відсотковою надбавкою;

- один місячний заробіток на оздоровлення при наданні відпустки;

- один місячний заробіток на поліпшення харчування у зв'язку зі шкідливим впливом наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції на стан здоров'я людей і постійним зростанням цін на продукти харчування.

УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»

НАКАЗ

«12» квітня 1993 р.

№ 75

м.Київ

Про надбавки до посадових окладів працівників Університету «Києво-Могилянська Академія» на 1993 рік та утримання окремих підрозділів за рахунок позабюджетних коштів

З метою підвищення матеріальної зацікавленості працівників Університету «Києво-Могилянська Академія» в отриманні найбільш ефективних кінцевих результатів праці

НАКАЗУЄ:

1. Сплачувати з 1 квітня 1993 року щомісячно надбавки до посадових окладів працівників Університету, згідно штатного розпису та персонального штатного розпису, затвердженого наказом університету від 31 березня 1993 року за № 67. Виплати здійснювати за рахунок позабюджетних коштів, отриманих від господарчої та комерційної діяльності університету, а також спонсорських внесків, що поступають на рахунок університету. Надбавки не повинні перевищувати, як правило, 50 відсотків від посадового окладу працівника, й отримувати надбавку. При сумісництві надбавки в основному нараховуються професорсько-викладацькому складу.

2. Сплачувати на протязі 1993 року:

- за сумлінну та високу творчу працю працівників університету щоквартально премію в розмірі місячної заробітної плати;
- один місячний заробіток на оздоровлення при наданні відпустки;

- один місячний заробіток на поліпшення харчування у зв'язку з впливом наслідків аварії на Чорнобильській АЕС на стан здоров'я людей та постійного зростання цін на продукти харчування.

Планово-фінансовому відділу разом з проректорами та ректорами факультетів університету розробити в термін до 25.04.93 пропозиції про преміювання працівників університету та питомі норми визначення сум преміювання підрозділів університету.

3. Затвердити перелік підрозділів університету, що утримуються в 1993 році за рахунок позабюджетних коштів університету, згідно додатку № 1.

4. Затвердити:

- штатний розпис підрозділів університету, що мають утворюватися в 1993 році за рахунок позабюджетних коштів, згідно додатку № 2;

- кошторис на створення та функціонування видавництва при університеті у 1993 році, згідно з додатком № 3.

5. Контроль за виконанням цього наказу покласти на проректорів та деканів факультетів, згідно з розподілом обов'язків між ними.

Ректор

В.Брховецький

Льгодують:

Проректор з фінансів та комерції

С.Онценко

Так ми звели нанівець негативний вплив інфляції ні добробут наших людей і зберегли колектив професорів і викладачів, чисельність яких на 01.09.1993 р. становила 103 особи, а весь склад працівників - 515 осіб (наказ № 225)

Інфляція ж пишно розцвітала і робила свою чорну справу. Я зупинилась лише на одній статті видатків - заробітній платі. Але ж, зрозуміло, інфляція не обминула і стипендію студентів. Щоб не вдаватися до емісії і, таким чином, ще до біляшої інфляції, Уряд України застосував порядок так званих взаємозаліків. Ох і помучились ми з ними! Щоб отримати взаємозалік, потрібно було обійти десятки організацій, підписати протокол згоди на взаємозалік заборгованої суми, а всюди, куди не підеш, страшенні черги. Особливо важко було отримати підпис в Державній Скарбниці. Туди кинулися всі організації столиці, і працівники Держскарбниці не встигали всіх обслужити. І все ж взаємозалік рятував нас від боргів перед Київенерго, Київводоканалом, Київгазом. Ми мусили і чекати, і робити свою справу, аби університет функціонував безперебійно.

Однак введення порядку взаємозаліків призвело до ще більших ускладнень в економічній ситуації України. Оскільки взаємозалік - це безгрошові розрахунки між двома партнерами - виробником і споживачем, які обмінювалися підписаними протоколами з відповідними цифрами і - все до державного бюджету нічого не надходило. А де ж брати гроші для пенсій, стипендій, заробітної плати працівникам державних установ і організацій?.. Тому-то і не отримували заробітної платні працівники державних садків, шкіл лікарень, вищих закладів освіти та інших організацій по кілька місяців, а шахтарі, як усім відомо, не отримували оплати за свою працю по півроку, а декотрі - по цілому року, а то й більше.

Не даремно шахтарі з Донеччини, /луганщини неодноразово приїздили до Києва і пікетували будинок Кабінету Міністрів України. Але це нічого не змінювало на краще. Дуже бідували в цей час пенсіонери. Саме тоді мені довелось бути в одному селі Київської області. Чекаючи на автобус, я розговорила з літньою жінкою, яка сказала, що їй не платять пенсію вже 4 місяці.

- А як же ви живете? - запитала в неї. А вона відповідає:!
- Та якось перебиваємось.

І далі сказала такі слова, які прямо врізались мені в пам'ять і серце. Вже минуло від тієї зустрічі десять років, <ψ пам'ятаю слово в слово.

- У мене пенсія 67 карбованців,- продовжувала вона. Я б прожила на цю пенсію, аби ж платили. Купила б собі пляшку олії та хліба, а овочі - свої, домашні, і прожила б. А то ж не платять, тому і не живемо, а мучимось.

Дуже було мені боляче за цю жінку. Чому ж так не щастить Україні? Уже й самостійні, і незалежні, а чого ж народ наш багатостраждальний продовжує бідувати? Боже! Чи доживуть до кращих часів хоч наші онуки?

Вибачте, що я трохи відволіклась від основної теми, та, мабуть, не зайве згадати про події, на тлі яких відбувалося відродження Києво-Могилянської академії.

А життя в Академії проходило дуже інтенсивно. На трьох факультетах діяло вже 14 кафедр. Тривала активна підготовка до нового набору студентів на 1994-95 навчальний рік, відкривались підготовчі курси для майбутніх абітурієнтів з англійської та української мов, математики й інших предметів. Активну роботу розгорнув Оргкомітет із проведення Міжнародної конференції закордонних експертів наших навчальних програм під егідою ЮНЕСКО. Облаштовувались два комп'ютерних класи, подаровані спонсором Ван Вареном - громадянином США. Варто відзначити, що жодного комп'ютера ми не купили за власні або державні кошти. Всі вони, а їх у нас було вже більше сотні, подаровані нашими прихильниками із зарубіжжя. Розгорталися науково-дослідні та науково-конструкторські роботи. Упорядковувалась та поповнювалась книгами бібліотека. Працювала комісія з проведення вступного тестування абітурієнтів.

Але, як водиться, без ложки дьогтю не обійшлося. Університет почало лихоманити від постійних крадіжок - то машина зникне, то комп'ютер, то університетську касу спробують пограбувати, а то кудись зникне хутряна шапка. Щоб позбавитись цього лиха, організували службу охорони громадського порядку в складі 30 осіб, терміново перевели на електронну сигналізацію всі приміщення університету. Однак це не допомогло - крадіжки тривали, поки не знайшли злодія, точніше групу злодіїв, які виявилися нашими ж працівниками, і не схопили їх за руки. І лише коли звільнили всіх охоронців, крадіжки припинилися.

1993 року було створено ректорат як колегіальний орган для вирішення адміністративно-господарських питань та організації навчального процесу.

Пекучим залишалось питання проживання студентів. Ми орендували 2 457 кв, м площі гуртожитків ПТУ № 28, СПТУ-27

і гуртожитку Річкового училища, що дало нам можливість задовольнити всіх приїжджих студентів. Як тимчасовий захід це було добре, але таке становище нас не влаштувало. Кількість студентів активно збільшувалась, ще вимагало оренди додаткових площ, а в нас не було для цього фінансових можливостей. Вартість оренди 1 кв. м становила: в гуртожитку ПТУ № 28 - 2783 крб, СГПУ-27 - 2093 крб, Річковому училищі Дніпровського пароплавства - 3242 крб; загалом кожного місяця мали платити орендодавцям 4 760 700 крб (за станом на вересень 1993 р.м А ціни на оренду стрімко зростали - через рік, у вересні 1994 р., вже довелося платити 46 млн крб, тобто в 10 разів більше. До того ж Міністерство фінансів відмовилося компенсувати витрати на оренду, мотивуючи це тим, що орендна плата надто висока.

Отже, питання вимагало кардинального вирішення. Як нам вдалося це зробити - у спогадах про наступний, 1994 рік.

Вирішуємо найпекучіші проблеми університету

1994 рік виявився для нас чи не найбільш вдалим у вирішенні нагальних проблем, і це попри те, що загальна економічна ситуація в країні, м'яко кажучи, не поліпшувалась. Інфляція не здавала своїх темпів, а навпаки, продовжувала зростати, а з нею і ціни на товари й послуги. Тому питання своєчасного фінансування капітального ремонту і реставрування історичних будівель - пам'яток історії і культури, що належали в минулому Києво-Могилянській академії, вчасної виплати заробітної плати та фінансування інших витрат на утримання університету стояли дуже гостро. Ми мали постійно піклуватися, щоб наші працівники і професорсько-викладацький склад отримували вчасно і пристойну заробітну плату, яка б відповідала їх званням і вченим ступеням. Тому 50-відсоткова доплата до посадового окладу, започаткована у 1993 році, нас уже не задовольняла. Ми не могли допустити зниження рівня добробуту працівників нашого колективу.

І ось тут керівництво НаУКМА знову виявило щирі турботи про своїх працівників. Воно приймає рішення перейти на

вип/іату 1 00-відсоткової доплати до посадового окладу. А це означало, що потрібно щомісячно виплачувати дві заробітні плати - одну за рахунок державного бюджету, а другу - позабюджетних коштів, тобто власних коштів університету.

Крім цього, у зв'язку зі зростанням цін ми щомісячно виплачували працівникам і студентам компенсацію на хліб та інші продукти харчування у подвійному розмірі за рахунок двох джерел фінансування - державних і власних коштів.

І це ще не все. Ми подовжили дію наказу, виданого 1993 року (12 квітня за № 75) стосовно додаткових доплат нашим співробітникам, але не з 50-відсотковою надбавкою, як це було 1993 року, а зі 100-відсотковою. Сплачували таку надбавку впродовж усього 1994 року за рахунок позабюджетних коштів. Отримували таку доплату працівники, які сум'їнно й ефективно трудилися.

УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»

НАКАЗ

№ 67 26 лютого 1994 р. м. Київ

Про встановлення надбавок до посадових окладів на лютий 1994 року

У зв'язку з подальшим зростанням рівня цін на продукти харчування, та з метою закріплення професорсько-викладацького складу, адміністративно-обслуговуючого та іншого персоналу

НАКАЗУЮ:

1. Передбачити надбавки до посадових окладів у лютому 1994 року в обсязі 143000,0 тис. грн. за рахунок позабюджетних коштів.
2. Провесту, проректорам та деканам факультетів передати до 29 лютого 1994 року до бухгалтерії у двох примірниках списки працівників, яким передбачена у лютому надбавка до посадових окладів згідно додатку 1 І.
3. Бухгалтерії забезпечити виплату надбавок до посадових окладів до 7 березня 1994 року.
4. При визначенні розмірів надбавок та по інших питаннях, пов'язаних з надбавками, керуватися пунктами 2,3,4 та 7 наказу Університету від 20.12.93 р. № 332.
5. Взяти до відома, що загальна сума надбавок складає 100 відсотків від посадових окладів працівників, що постійно працюють в Університеті на 22.02.94 р.
6. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 30 грудня 1993 р. № 1075 керівникам підрозділів здійснювати нарахування надбавок до посадових окладів в суммах кратних 10.

Ректор *В.С. Брехівецький* В.С. Брехівецький
 Наказ підготовлено: *В.П. Алфєров* В.П. Алфєров
 Начальник планово-фінансового відділу
 Погоджено: *С.І. Онцишко* С.І. Онцишко
 Проректор з фінансів

Додаток № 1 до наказу Університету «Києво-Могилянська Академія» від 26 лютого 1994р. № 67

СУМА НАДБАВОК

до посадових окладів працівників Університету за лютий 1994 року із позабюджетних коштів від посадового окладу

	тис. грн.
Ректорат	7273,2
По підрозділам, які підпорядковані:	
Ректору	12358,62
Провесту	4956,35
Проректору з навчальної роботи	4139,34
Декану факультету гуманітарних наук	38043,74
Декану факультету суспільних наук	18766,29
Декану факультету природничих наук	12203,99
Проректору з наукової роботи	15313,16
Проректору з фінансів	1514,46
Проректору з адміністративно-господарської діяльності	21105,33
Бухгалтерія	3139,96
Непередбачені витрати	3563,66
В цілому по Університету	143000

Начальник планово-фінансового відділу *В.П. Алфєров* В.П. Алфєров

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»

НАКАЗ

№ 624 27 лютого 1994 р. м. Київ

Про доплати до посадових окладів за безперервний стаж роботи

На виконання Постанови Академічної конференції НаУКМА "Про встановлення доплат до посадових окладів співробітникам, що мають стаж роботи в НаУКМА, /протокол №1 від 29.10.94р./

НАКАЗУЮ:

1. Встановити доплати до посадових окладів працівникам, що мають безперервний стаж постійної роботи в НаУКМА за рахунок позабюджетних коштів /спонсорських та добродійних внесків/, а саме:
 - при безперервному стажі роботи від 3 до 5 років - 50 відсотків до посадового окладу;
 - при безперервному стажі роботи від 5 до 7 років - 70 відсотків до посадового окладу;
 - при безперервному стажі роботи більше 7 років - 100 відсотків до посадового окладу.
2. Відділу кадрів своєчасно подавати бухгалтерії для нарахування й сплати доглат за рахунок позабюджетних коштів списки працівників, що мають безперервний постійний стаж роботи в НаУКМА відповідно до пункту 1.
3. Наказ набуває чинності з 01.11.1994р.

Ректор *С.С. Іванюк* С.С. Іванюк
 Наказ підготовлено: *В.П. Алфєров* В.П. Алфєров
 Начальник планово-фінансового відділу
 Погоджено: *С.І. Онцишко* С.І. Онцишко
 Віце-президент
 Головний бухгалтер *Л.М. Крамаренко* Л.М. Крамаренко

І мені дуже приємно констатувати: вжиті заходи сприяли тому, що жоден висококласний фахівець не залишив власного бажання наш колектив, а професорсько-викладацький корпус був стабільним. Я з чистою совістю можу заявити, що в той час, коли інфляція стрімко набирала обертів, наші працівники були матеріально забезпеченні ми - і непогано - звичайно, за тодішніми українськими мірками. Нас це дуже втішало, адже у них був стимул: добре працюватимеш - отримаєш доплату, а ні - втратиш її. Ці те, про що говорять «діяти карбованцем». Отже, були створені обставини, коли з чистою совістю кожен керівник підрозділу міг вимагати від своїх підлеглих повної віддачі сил - такої віддачі, яка панувала на самому початку робіт] з відродження Києво-Могилянської академії, про що я вже розповідала.

Ну а що ж студенти? Як вони жили? Яку допомогу надавав їм університет?

Про студентів ми піклувалися постійно: вишукували! можливість дістати для них гранти, персональні та іменні стипендії, надавати матеріальну допомогу тим, хто терпів нужду. А щоб мати для цього гроші, ми вирішували в Міністерстві фінансів України питання щодо отримання стипендіального фонду, який дав би нам можливість за рахунок 10-відсоткових відрахувань від нього мати щомісячна до одного-двох мільйонів карбованців для надання студентам матеріальної допомоги, преміювання тих студентів, які мали хороші здобутки у навчанні, а також призерів наукових олімпіад, спортивних змагань тощо.

У вересні 1994 року місячний розмір стипендії для першокурсників було встановлено в сумі 108 000 крб, а далі - в другому і третьому триместрах - залежно від рівня успішності студента. Якщо студент другого року навчання тягнув на трійки, йому визначалась стипендія за коефіцієнтом 0,8, що дорівнювало 48 000 крб. на місяць, «хорошисти» мали 124200-140400крб, а відмінники- 151 200-162 000 крб. Того року студенти отримували таку ж стипендію, як попереднього, що склалася з перерахуванням протягом 1993 року на індекс інфляції і зросла на кінець 1993 року у 23 рази порівняно з її розміром на початок року. Тільки у 1994 році до стипендії ми ще доплачували у зв'язку зі зростанням цін, як уже було сказано, ще й компенсацію на хліб та інші продукти харчування кожному студентові 30 000-34 000 крб. на місяць.

Постає питання: а чи достатньо цього було, щоб прохарчуватися та ще й заплатити за гуртожиток? Було б достатньо, якби не платити за гуртожиток.

Отже, гуртожиток - проблема як для університету, так і для студентів. Власного не було. За оренду гуртожитків 1994 року щомісяця платили 46-48 млн крб. Але зростали ціни, зростала й сума плати за гуртожиток; наприклад, у лютому 1995 року нам вже доводилось платити 175 млн крб, а в березні - 380 млн крб. Це були чималі гроші і для нашого бюджету обтяжливі, оскільки ми ці суми планували використати на ремонт отриманих приміщень. Плата за гуртожиток була встановлена виходячи із розрахунку витрат на утримання орендованих гуртожитків. Вона становила 27 900 крб за 1 кв. м. Половину цієї суми сплачував університет, а половину мали сплачувати студенти, що було тяжко як для студентів так і для університету.

Необхідно було якомога скоріше мати свій гуртожиток з хорошими умовами для проживання. Завдання не з простих, але його потрібно було вирішувати. І тут у пригоді стала Лариса Смолянїнова, яка була моїм заступником, коли я ще працювала в міській плановій комісії Київського міськвиконкому, очолювала цю організацію і одночасно була заступником голови Київського міськвиконкому. А на той час, коли я до неї звернулася, уже й сама була серед перших осіб керівництва міської планової комісії. Енергійна, прекрасно обізнана з тим, де що будується в місті і на якій стадії будівництво, вона надала університету неоціненну допомогу: «Є один недобудований гуртожиток на житловому масиві Києва - Вигурівщина - Троєщина. Він почав будуватися як гуртожиток, для будівельників Головкиївмісьбуду - головної будівельної організації Києва, але збудували лише чотири поверхи - закінчилися гроші внаслідок інфляції». І порадила звернутися до Київської міської Держадміністрації і попросити передати недобудоване приміщення гуртожитку нашому університету. Ну а далі, мовляв, добудуєте самі.

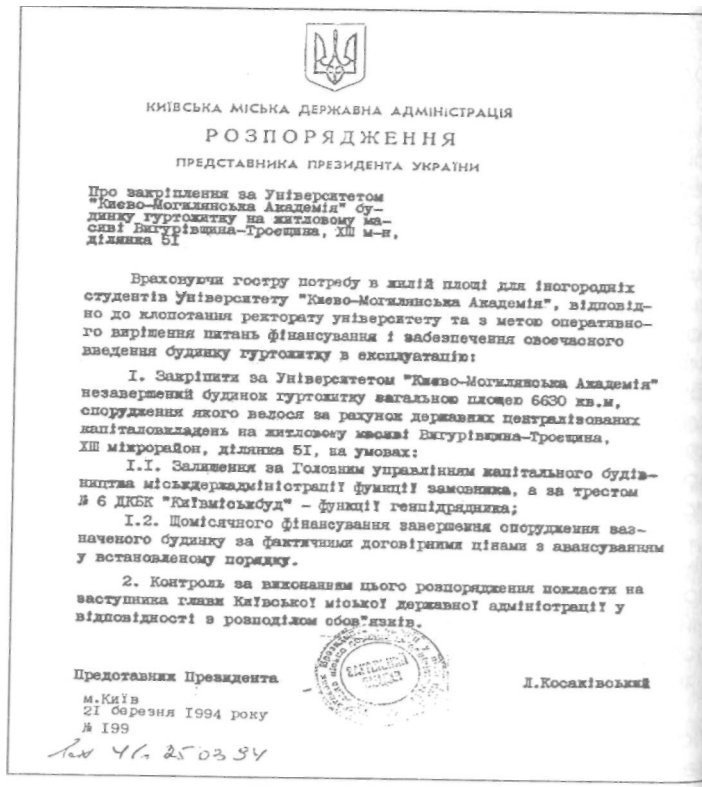
Ось з якими людьми я колись працювала. Це було ПОКОЛІННЯ чесних, порядних людей, вихованих у дусі взаємодопомоги і виручки, обов'язкових і відданих загальнодержавна справі людей, які мали одну чудову рису характеру - Допомогати один одному і всім, хто звертається з проханням про допомогу. І надавалася допомога зі ширим серцем.

Я була безмірно вдячна за дуже цінну пораду. /Дякував орісі Смолянїновій і наш президент п. В'ячеслав Брюховецький.

Ми ще не раз зверталися до неї і ніколи не отримували відмови. Л. Смолянінова (в майбутньому начальником управління економіки миськвиконкому, заслужений економіст України, лауреат Державної премії) любила будь-яку справу доводити до кінця.

Ми звернулися до Представника Президента України в Києві (тепер ця посада називається голова Київської міської державної адміністрації) Леоніда Косаківського, з яким свого часу я разом працювала, і отримали згоду, яку ще потрібно було оформити відповідним розпорядженням Представника Президента України в Києві.

І тут Л. Смолянінова нам знову допомогла. Вона написала текст розпорядження, а потім ми надрукували його і обійшли всі кабінети, в яких потрібно було отримати підписи по-годоженню розпорядження. Завдяки такій конкретній допомозі ми дуже оперативно підписали це розпорядження у Леоніда Косаківського й отримали його 21 березня 1994 року за № 199.

у розпорядженні, зокрема, зазначалося: «... враховуючи гостру потребу в житловій площі для іногородніх студентів Університету "Києво-Могилянська Академія", відповідно до клопотання ректорату університету та з метою оперативного вирішення фінансування і забезпечення своєчасного введення будинку гуртожитку в експлуатацію, закріпити за Університетом "Києво-Могилянська Академія" незавершений будинок гуртожитку загальною площею 6 630 кв. м, спорудження якого велось за рахунок державних централізованих капіталовкладень на житловому масиві Вигурівщина - Троєщина, XIII мікрорайон, ділянка 51 по вул. Марини Цвєтаєвої». Таким чином був зроблений дуже серйозний крок на шляху отримання нового будинку гуртожитку на 660 місць.

Атепер починалися нові труднощі: де знайти гроші, щоб добудувати ще п'ять поверхів, виконати внутрішні роботи, підключити комунікації, облаштувати гуртожиток, провести благоустрій навколишньої території? На все це, як мінімум, потрібно було ще кілька мільярдів карбованців.

У вирішенні цього питання нам допомагало Міністерство економіки України. Маючи з ним добрі ділові стосунки, яким сприяло і те, що там на керівній посаді працював колишній мій заступник на попередній роботі, ми зверталися саме до цього Міністерства і отримували від нього реальну допомогу. За нашим клопотанням Міністерство економіки виділило нам у липні 1994 року 6,0 млрд крб ліміту державних централізованих капіталовкладень на добудову гуртожитку (лист Міністерства економіки від 15.07.1994 р. № 13-23/70), а в серпні, на чергове прохання, нам надали Ще 3,9 млрд крб на добудову гуртожитку та 377,0 млн крб ліміту капіталовкладень на реконструкцію приміщень на історичній території Києво-Могилянської академії та на ремонт корпусів № 1, № 2, № 3 (Лист Міністерства економіки України від 08.08.1994 р. № 64-23/81). А загальний обсяг Централізованих державних капіталовкладень за титульним списком 1994 року становив 24 млрд 663 млн крб. Але і цього було замало - всі ці величезні суми моментально з'їдала ненажерлива інфляція.

Негайного вирішення вимагала одна проблема - потрібні були кошти на ремонтно-реставраційні роботи У приміщеннях, що дісталися нам у спадок від Києво-Могилянської академії. Час не терпів, їх потрібно було негайно рятувати, щоб не розвалилися. Ми розпочали їх реставрацію ще у 1991-1992 роках, але через відсутність

фінансування припинили роботи. Давні приміщення по ступово руйнувалися, і не було сил дивитися на це - серце боліло, ми не мали права допустити їхньої загибелі,

Потрібні були, ой як потрібні були гроші! А оскільки нам вже совість не дозволяла постійно просити допомоги Міністерства економіки, то ми звернулися до Кабінету Міністрів України і, щиро кажучи, отримали щедру допомогу. І не тільки собі, а й Острозькому колегіуму, який фінансувався тоді через наш університет.

Кабінет Міністрів України своїм розпорядженням від 4 жовтня 1994 року № 723-р виділив Національному університету «Киево-Могилянська академія» 10 млрд крб на продовження робіт з реставрації пам'яток історії - Староакадемічного корпусу (другий-третій поверхи), Трапезної і Поварні, та 2 млрд крб для Острозького колегіуму - теж на реставрацію.

Отже, стосовно фінансування університету державою 1994 рік виявився дуже вдалим і благополучним. Безсумнівно, головну роль тут відіграло те, що кошти передбачалися на відродження всесвітньо відомого вищого навчального

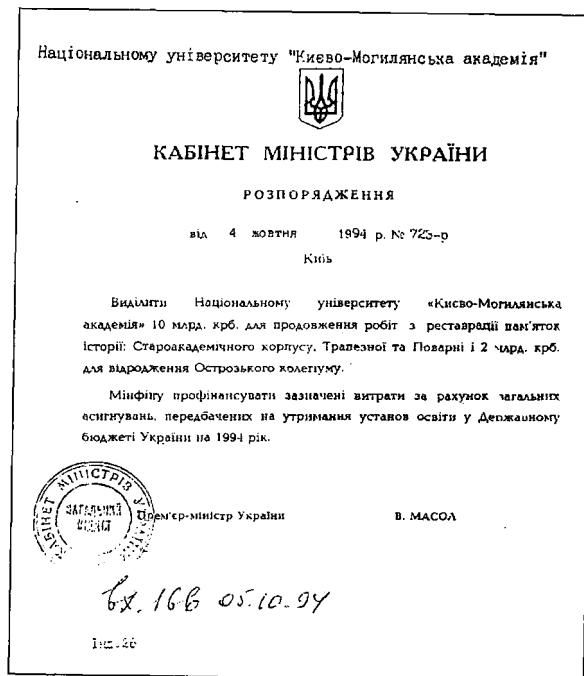
ладу - киево-Могилянської академії. Але навіть беручи уваги цей факт, все одно вражає, що в такий скрутний час коли в державній скарбниці не було грошей, щоб виплатити заробітну плату та пенсії, вчителям, лікарям, пенсіонерам, підприємствам і установам, нам йшло фінансування мільярдами. Важко в це повірити, але це справді було так. Мені самій зараз не віриться, що ми мали такі гроші. А щоб названі суми не викликали сумнівів, я навмисне наводила номери і дати документів, за якими ми отримували таку велику державну фінансову допомогу. Загалом за період листопад 1991-1994 рр. Нам було виділено з Державного бюджету України 39 251 млрд 878 млн крб лише на розбудову матеріально-технічної бази.

У кожного, хто буде читати ці сторінки про повторне народження Києво-Могилянської академії, може виникнути питання: «А чому так сталося? Що за цим стоїть?» Цілком закономірні питання. Але щоб на них відповісти, треба повернутися трохи назад. І ось якою є моя відповідь.

По-перше, колектив ентузіастів трудився над дуже благородною справою - поверненням із забуття такого знаменитого вищого закладу освіти, як Києво-Могилянська академія, а разом з нею - поверненням до нашої пам'яті і всіх видатних людей, що вчилися або працювали в Академії. Хіба ви не згодні зі мною, що коли вимовляєш *Киево-Могилянська академія*, одразу ж бачиш постаті наших великих пращурів: Петра Могили, Івана Мазепи, Петра Конашевича-Сагайдачного, Григорія Сковороди, благородної жінки Галшки Гулевичівни. А це зворушує людей, навіть далеких від освітньої діяльності й не схильних до сентиментальності. І вони стають лагіднішими, відкритішими. Тому Верховна Рада України, Міністерство економіки, перший Президент України Леонід Кравчук ставилися до нас з великою симпатією. А всім відомо: коли ти симпатизуєш людині, колективу чи Установі, то якась внутрішня сила змушує тебе щось добре Робити для них. Так було і з нашим університетом.

По-друге, ми працювали на історичній території, по якій ходили великі люди, знані й уже забуті. І ця земля вже сама по собі спонукав людину ставати кращою. І от на цій території наш лідер В. Брюховецький разом зі своїм колективом створював заклад освіти нового типу.

Національний університет «Киево-Могилянська академія» набирав усе більшої популярності, а це, в свою чергу, приляло більш вдалому вирішенню в урядових установах всіляких проблем, зокрема й фінансових.

Тут, безперечно, відіграли свою роль і мої особисті ділові стосунки, перевірені роками, з людьми, від яких залежало позитивне вирішення наших проблем і з якими мені довелося, хвалити Бога, співпрацювати понад 30 років, які прислухалися до прохань університету, довіряли мені й на сумнівалися, що виділені кошти будуть використані за призначенням і підуть на користь державі й нашому народові а створений університет репрезентуватиме Україну в світі.

Тільки прошу, не звинувачуйте мене за цю тезу в нескромності. Написала я це, щоб продемонструвати, яка велике значення мають добрі товариські, дружні або навіть просто приятельські стосунки у вирішенні ділових питань. Не секрет, коли стосунки хороші, то тобі постараються допомогти, і навпаки, коли стосунки недоброзичливі, то немає чого сподіватися на розуміння і підтримку.

На підтвердження цього наведу такий епізод з мого тодішнього життя. Потрібно було вирішити питання внесення змін до показників плану державного замовлення на підготовку молодих спеціалістів нашим університетом. Пішла з цим до Міністерства економіки і в коридорі перед дверима начальника відділу з планування освіти, охорони здоров'я та культури Юрія Миколайовича Вітренка зустріла працівницю цього відділу, обмінялися з нею привітаннями. Потім вона запитала, як ми використовуємо кошти, виділені на ремонтно-реставраційні роботи (це була її ділянка роботи), і раптом, трохи притишивши голос, говорить менш

- А ви знаєте, що підготовлено проект постанови Кабміну України про переведення вашого університету в підпорядкування Міністерства освіти?

У мене й ноги підкосилися.

- Та ні,- відповідаю,- ми нічого не знаємо. І такого не може бути, бо у розпорядженні Голови Верховної Ради України «Про відродження Києво-Могилянської академії» зазначено, що її діяльність відновлюється на її історичній території як незалежного самоврядного вищого навчального закладу. І тому не може бути ніякого переведення до Міносвіти. Це було б порушенням розпорядження Голови Верховної Ради.

Вислухала вона мій монолог і каже:

- Я раджу вам зайти до Юрія Миколайовича Вітренка і переговорити з цього приводу.

- Добре,- відповідаю. А про себе думаю, що ж йому сказати, де знайти ті слова, щоб переконати його не подовати до Кабінету Міністрів підготовлений проект згаданої постанови.

Юрій
Миколайович
Вітре н ко

Набралася рішучості, захожу до кабінету і ледь не з порога мовлю:

- Юрію Миколайовичу, невже ви хочете увійти в історію як людина, яка вдруге закрила Києво-Могилянську академію? Першим був цар Російської імперії, який своїм указом зробив це, а другою людиною, яка увійде в історію вже вільної і незалежної України, будете ви. Хіба вам це потрібно?

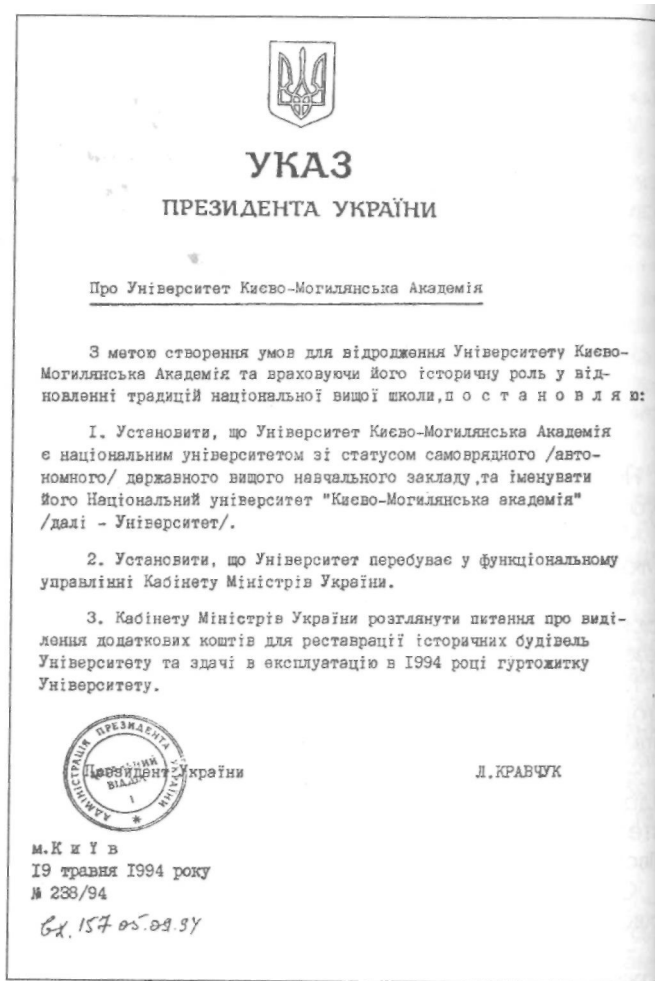
Юрій Миколайович, людина розумна, шанована і дуже авторитетна в Міністерстві економіки, трохи подумав, а потім сказав несподівані слова:

- А давайте ми попросимо Верховну Раду України надати вам статус Національного самоврядного університету, зараз у Верховній Раді лежить таке клопотання Київського університету імені Тараса Шевченка.

Оце так! Оце рішення державного мужа! Я була в захваті: то не було ні гроша, а раптом цілий алтин!

- Боже мій! - кажу, хвилюючись.- Та ми будемо вас вважати нашим спасителем і вічно будемо вам вдячні. Але зачекайте,- кажу,- я зараз поїду до університету і повернуся з Вячеславом Степановичем, і ви самі йому про це скажете,- А сама думаю: якщо він скаже про це нашому президентові, то тоді вже не посміє щось змінити. А якщо буду знати тільки одна я, то ще й змінити може.

Приїхали ми до нього. Ю. Вітренко повторив В. Брюховецькому свою чудову пропозицію. Пораділи ми всі Разом, а невдовзі - 19 травня 1994 року за № 238/94 вийшов Указ Президента України «Про Університет Києво-Могилянська Академія». Пунктом 1 цього Указу передбачається:

«Установити, що Університет Києво-Могилянська Академія є національним університетом зі статусом самоврядного (автономного) державного вищого навчального закладу, та іменувати його Національний університет «Києво-Могилянська академія».

Ми були тоді другим в Україні вищим закладом освіти який отримав статус національного самоврядного (автономного) державного вищого навчального закладу. А згодом, через рік, Указом Президента України було затверджено Положення про національний заклад (установу)!

України, яким розширювалися права національних університетів. Зокрема, цим документом передбачається:

«1. Органам державної виконавчої влади не передавати закріплене за національними закладами (установами) України майно, що перебуває у загальнодержавній власності, будь-яким органам, підприємствам, установам, організаціям.

2. Рекомендувати місцевим Радам не вилучати земельні ділянки для державних і громадських потреб земель, наданих у користування національним закладам (установам) України».

Отримання статусу «національний» - це визнання того, що такий заклад «досяг найвищих показників у своїй діяльності щодо використання інтелектуального потенціалу нації, реалізації ідеї національного відродження і розвитку України, запровадження національної мови і є провідним серед галузевої групи закладів (установ) гуманітарної освіти».

Підставою для отримання статусу «національний» має бути загальнодержавне і міжнародне визнання результатів діяльності закладу (установи), визнання на світовому рівні авторських шкіл, що забезпечували вагомі результати в діяльності закладу.

Передбачалися пільги і в питаннях фінансування. Національним закладам надано право самостійно встановлювати підвищені посадові оклади, стипендії, інші заохочувальні виплати, в т. ч. і за рахунок бюджетних коштів. Цим правом ми одразу ж скористалися.

...Ось що означають добрі товариські стосунки на роботі. А не зустрінь я працівницю, що доброзичливо поставилася до мене, і не розкажи вона мені про те, що намічається стосовно нашого університету, могли б ще тоді, 1994 року, передати наш університет у підпорядкування Міносвіти і позбавити нас самоврядності. А так ми проіснували як самоврядний університет, що мав окремий рядок в Державному бюджеті України, ще до 2002 року, коли втратили досягнуту такими зусиллями самоврядність і перейшли в підпорядкування Міністерства освіти і науки України.

А тепер хотіла би ще трохи розповісти про повсякденні справи університету, його турботи, труднощі, а також і про Успіхи. До успіхів я віднесла б створення ще одного, четвертого факультету - факультету правничих наук, що ще сильше підняло рейтинг університету. А найбільшою турботою 1994 року було питання, як пройти ліцензування.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 1 червня 1994 року № 303 «Про акредитацію вищих навчальних закладів» та відповідного розпорядження Міністерства освіти до нас 15 червня 1994 року прийшла комісія експертів у кількості 26 осіб, з них 12 докторів і 14 кандидатів наук з найпрестижніших закладів вищої освіти України. Вони працювали у нас більше місяця, перевіряли наші навчальні плани і програми, відвідували лекції, семінари, проводили контрольні заміри знань студентів.

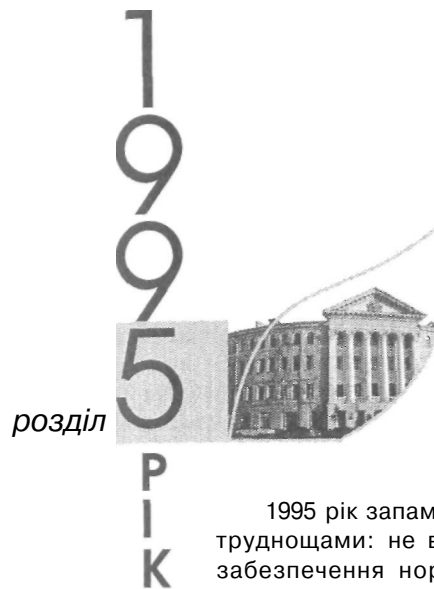
Комісія експертів дала позитивну оцінку навчальній роботі, стану фінансування, наявній матеріальній базі університету, і в результаті ми отримали ліцензію за четвертим рівнем акредитації.

Поки працювала комісія, ми всі дуже переживали - чим же закінчиться її робота? Дуже хотілося, щоб нам дали високу оцінку.

З комісією експертів від керівництва університету працював проректор з навчальної роботи Вадим Зубко (президент університету на той час був у відрядженні). І завдяки його професіоналізму, умінню спілкуватися й особистій толерантності все закінчилося добре. Ми всі раділи з цього. Раділи, що комісія дала позитивну оцінку, але ще й тому, що від такої оцінки вигравав кожен працівник університету. Адже четвертий рівень - це найвищий рівень оцінки вищого навчального закладу, що давало право на 15-відсоткову надбавку до посадового окладу за рахунок державного бюджетного фінансування.

І ще одним успіхом 1994 року ми вважаємо отримання на наше клопотання від Кабінету Міністрів України розпорядження про виділення 10 млрд крб для продовження робіт з реставрації пам'яток історії: Староакадемічного корпусу. Трапезної та Поварні і 2 млрд крб для відродження Острозької академії.

Ці величезні суми миттєво з'їдалися інфляцією. І ми знову відчували брак коштів.

розділ

РІК

Долаємо
труднощі
та йдемо далі

1995 рік запам'ятався мені великими труднощами: не вистачало грошей для забезпечення нормального функціонування університету, для продовження ремонтних робіт у навчальних корпусах, реставрації Староакадемічного корпусу, Трапезної. Окрім цього, було ще одне дуже болюче питання, яке з часом тільки загострювалося: де дістати велику суму коштів, щоб профінансувати добудову гуртожитку?

Починаючи з березня ми настійливо, з дня у день домагалися лімітів державних централізованих капіталовкладень. Це питання ускладнювалося ще й тим, що одночасно з фінансуванням добудови гуртожитку нам потрібно було платити ще й за оренду гуртожитків, де проживали наші студенти. Тільки на це 1995 року було витрачено понад два мільярди карбованців. Здоровий глузд підказував, що потрібно зосередити кошти на добудові гуртожитку і швидше ввести його в експлуатацію, а не витрачати кошти на два fronti. Забігаючи наперед, скажу, що нам вдалося вирішити цю проблему. Передбачаючи всі ці складнощі, ми ще

на початку 1995 року направили до Міністерства економіки України клопотання про виділення нам лімітів капіталовкладень. А потім час від часу нагадували про себе: то від відуємо Мінекономіки, то по телефону поговоримо, то на пишемо ще одного листа.

І нарешті влітку 1995 року Мінекономіки України двома листами (з інтервалом між ними у два дні - від 05.07.95 р, № 64-24/79 та від 07.07.95 р. № 58-30/273) повідомило нам дуже радісну звістку: в одному листі сповіщалося, що Національному університету «Києво-Могилянська академія» виділено ліміт державних централізованих капіталовкладень на 1995 рік у сумі 103,0 млрд крб, з них 79 млрд крб на завершення будівництва гуртожитку, 13,5 млрд крб на реконструкцію під навчальні аудиторії та лабораторії будинку по вул. Г. Сковороди, 14 (колишня семінарія), решта коштів - на розробку проекту будівництва житлового будинку по вул. Спаська, 14.

Отриманий обсяг державних капіталовкладень перевищував суму виділених нам на цю мету 1994 року більше ніж у 10 разів. І здавалося, що тепер уже ми на коні - всі проблеми з фінансуванням капітальних робіт по гуртожитку вирішено! Але інфляція була такою стрімкою, що нам цього обсягу капіталовкладень не вистачило. Але за дозволом Міністерства економіки частину лімітів ми перекинули з ремонтно-реставраційних робіт, що дало можливість завершити в IV кварталі 1995 року будівництво гуртожитку, ввести його в експлуатацію в грудні 1995 року. Заселення його нашими студентами розпочалося в січні 1996 р. От де була радість! І студентам, і нам!

У другому ж листі сповіщалося, що університету виділено кошти ще й на ремонтно-реставраційні роботи в сумі 65,0 млрд крб, з них 29,8 млрд крб безпосередньо університету, а 35,2 млрд крб Острозькому колегіуму. Нині, коли пишу ці рядки, а це вересень 2003 року, і поринаю спогадами в 1995-й, оцінюючи зроблене групою людей, згуртованих В. Брюховецьким і об'єднаних спільною ідеєю - вдихнути нове життя і відновити роботу Києво-Могилянської академії в ім'я творення нової незалежної України, - мене весь час не покидає одна і та ж думка: як же нам в той економічно скрутний час вдалося вирішити такі складні проблеми, отримати такі величезні суми. І знаходжу лише одну відповідь: Національний університет «Києво-Могилянська академія» на той час (а то йшов уже четвертий навчальний рік) являв собою щось нове, краще, не схоже на жоден інший

вищий навчальний заклад. Багато людей - студенти, їхні батьки і родичі, близькі й знайомі - за майже 4 роки переконалися, що наш університет - це особливий заклад вищої освіти. Він дає справжні знання, готує до подальшого життя.

Якось одна наша випускниця, яка працює вже п'ять чи шість років, і працює дуже успішно, має хорошу заробітну плату, купила за свої заробітки пристойну квартиру в центрі міста, на моє запитання: «Які складові твого успіху?» відповіла: «Я свого часу правильно зробила, що залишила вуз, в якому навчалася вже на третьому курсі, і вступила до Університету "Києво-Могилянська академія", а там, в Могилянці,- продовжувала вона,- будь-кому так вправлять мозок, що вже ніяка робота не страшна; там дають такі знання, що упораєшся з найскладнішими завданнями, аби тільки було бажання».

Зростає авторитет президента Академії В. Брюховецького, викликає повагу професорсько-викладацький колектив, приваблювала сама атмосфера доброзичливості і взаємодопомоги в університеті. Цьому сприяло також те, що в наш університет можна було - і тоді, й тепер - вступити лише маючи знання, а не за рахунок протезування високо посадових осіб або за допомогою хабарів. Система прийому студентів сама по собі виключала таку можливість, а застосоване на вступних іспитах тестування забезпечувало об'єктивне оцінювання знань вступників, що дозволяло відібрати з них найкращих. Підсумок набраних за тестом балів проводився комісією із трьох-чотирьох викладачів, які колективно перевіряли тести, що поступали до них без прізвищ абітурієнтів, а під певним кодом, і кому належить робота (тест), знала лише одна людина - президент університету, який видавав розшифровані відомості про вступників лише після того, як були виставлені оцінки, підведені результати тестування і підписаний комісією протокол про набрану кількість балів за встановленим кодом.

Як ви бачите, за такої системи оцінювання вступного тестування вплинути на його результати ніхто не мав можливості. Тому хабарництво і протезування само по собі відпало. Дуже проста схема, але діє бездоганно.

Переконана, що цей абзац моїх спогадів викличе у Декого скептичну посмішку, а дехто подумає або навіть скаже: «Що там вона вигадує?! Такого не може бути!» справді, важко в таке повірити, повірити в те, що десь ще є який же заклад вищої освіти, куди вступають лише за

знаннями, причому об'єктивно оціненими. Може й є, ні знаю. Але якщо судити з повідомлень преси в період вступних іспитів до вищих закладів освіти України, то таке враження, що хабарництво проникло дуже глибоко й охопило немало вищих закладів освіти. У нас в університеті цього немає.

Може, ви думаєте, що відмовляти в протекції - це легко? Знали б ви, скільки ворогів нажив собі через це наш президент! Але не поступився. Не здригнувся! Вистояв!

На початку цього розділу вже згадувала про те, що 1995 року ми мали великі труднощі з фінансуванням витрат на утримання університету. А далі наводжу суми, які ми отримували з державного бюджету, досить вражаючі. Чи немає тут якогось протиріччя?

Ні, немає. Справді, труднощі були. Вони і сьогодні є. Але, як то кажуть, «хто стукає, тому і відкривають». Потрібно не в кабінеті сидіти, а працювати, започатковувати добрі справи - і буде результат. Переконана в цьому! Так ми і діяли.

Щоб мати змогу виплачувати щомісяця подвійну заробітну плату нашим працівникам, 1995 року нам знадобилося для надбавок за рахунок позабюджетних коштів 11,5 млрд крб, і ми їх знайшли і виплатили.

Крім того, наші працівники, і в першу чергу професорсько-викладацький склад, порівняно з працівниками, що обіймали аналогічні посади в інших вищих закладах освіти, мали дуже вигідне співвідношення між професорсько-викладацьким складом і студентами, яке становило 1 до 4-5, а то й 1 до 3, тоді як в інших вузах це співвідношення було вдвічі-втричі більшим.

Отже, таке педагогічне навантаження відкривало нашим викладачам можливість поряд з педагогічною роботою займатися наукою, проводити наукові дослідження, підвищувати свій рівень знань, кваліфікацію, що, звісно, приваблювало.

Усі ці переваги ми намагалися зберегти і 1995 року. Дуже хотілося це зробити. Однак для цього потрібно було мати лише для виплати заробітної плати з нарахуваннями 52,5 млрд крб. А таких грошей у нас не було. А тут ще й інфляція вже п'ятий рік докучала. Нам раз на місяць повідомляли Кабінет Міністрів України постановою або Міністерство економіки України листом щомісячний коефіцієнт, за яким потрібно було перераховувати посадові оклади. Коефіцієнт щомісячного збільшення заробітної плати становив 15-22, а то й 34 відсотки.

Так само безперервно з місяця в місяць зростала стипендія студентів. Якщо на початку 1995 року мінімальна стипендія становила 387,5 тис. крб, то на кінець року (в жовтні) уже 880,0 тис. крб, а максимальна - для відмінника: на початку року становила 880,0 тис. крб, а на кінець року - уже 1 млн 320 тис. крб., або в півтора рази більше. А персональна стипендія була ще значнішою - 1 млн 900 тис. крб, іменна - 2 млн 100 тис. крб (наказ № 499 від 09.10.95 р.), а ще в лютому вони дорівнювали відповідно 900,0 і 950 тис. крб, або в 2,2 раза менше.

Але всі ці збільшення мало що допомагали. Працівники і студенти скаржилися, що не можуть звести кінці з кінцями, просили надати матеріальну допомогу. До нас звернулося з проханням підтримати якоюсь сумою понад 160 працівників і студентів. І ми підтримали їх. А всього було виплачено матеріальної допомоги з урахуванням сум, що сплачувалися в обов'язковому порядку в розмірі одного посадового окладу при виході працівника у відпустку, - більше ніж 2 млрд крб.

Водночас ми відчували, ледь не шкірою, як наближається фінансова криза, вона вже стояла на порозі. Було дуже тривожно на душі. Цілком імовірно, що скоро ми не матимемо можливості виплатити заробітну плату навіть в розмірі одного посадового окладу.

Потрібно було щось робити, хай навіть непопулярними заходами. Зокрема, в травні 1995 року наказом ректора № 220 було скорочено чисельність професорсько-викладацького складу на 31 штатну одиницю. Це скорочення було проведене за рахунок збільшення педагогічного навантаження на одну штатну одиницю професорсько-викладацького складу. Обслуговуючий персонал було скорочено на 16 одиниць. Таким чином в цілому було зменшено штатну чисельність на 47 одиниць, що дало можливість вивільнити фонд заробітної плати, за рахунок чого виплатити місячну заробітну плату та надбавки до неї.

Наступним заходом, відповідно до постанови Академічної конференції від 29 жовтня 1995 р., було встановлення плати за додаткові навчальні послуги для студентів другого-шостого років навчання в сумі, еквівалентній 200,0 долларам США.

Але, зважаючи на те що не кожен студент мав можливість сплатити таку суму (для нас тоді це були великі, навіть дуже великі гроші), одночасно, цим же наказом, студенту надавалася можливість не сплачувати зазначену суму, а

відпрацювати на роботі в університеті. Було підібрано 170 робочих місць, де потрібно було відпрацювати 200 годин, наприклад: у навчальних лабораторіях, на виконанні комп'ютерних завдань, перекладів на англійську або з англійської мови. Відпрацювання було непоганою практикою для студентів, а з іншого боку - допомога університету.

Ті труднощі, які ми переживали 1995 року можуть викликати у читача враження, що університет втрачав набраний рейтинг. Але це було б помилкою і не відповідало б дійсності. Університет, як і раніше, продовжував розбудовуватися. Було створено департамент комп'ютерних технологій на чолі з Миколою Миколайовичем Глибовцем - спеціалістом високого класу в галузі комп'ютерних технологій. Людина він добродісна, відверта, принципова, яка мислить нестандартно і вміє відстояти свою думку. Нині він декан факультету інформатики НаУКМА.

Загальноуніверситетська кафедра Школа соціальної роботи набула статусу департаменту. І тут не можна не згадати про чудову людину - професора, доктора наук Володимира Івановича Полтавця (нині покійного), який став піонером введення в навчальні програми закладів освіти всієї України підготовки спеціалістів з соціальної роботи. Завдяки йому в нашому університеті було створено Школу соціальної роботи, яка нині носить його ім'я. У 1995 році відбувся перший набір студентів у Школу, а в 1997-му - випуск спеціалістів.

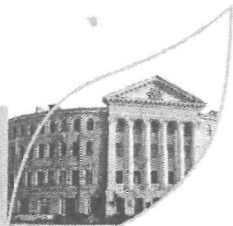
Конвокація - 95.

Зліва направо: Вадим Зубко; перші випускники НаУКМА – Сергій Горін, Юрій Завгородній, Надія Мірошніченко; проф. Вілен Горський; голова Подільської адміністрації Григорій Романюк; В'ячеслав Боюховецький; проф. Олександр Ястремський; Представник Президента в м. Києві Л. Косаківський; проф. Валерій Хмелько; проф. Мирослав Попович; випускники – Олена Левченко, Сергій Капранов; доц. Сергій Іванюк

Конвокація – 96.
28 червня 1996 р.

Організовувалися міжнародні конференції викладачів і студентів, викладачі направлялися в закордонні відрядження для стажування, а студенти - на навчання, відбувся перший, достроковий випуск шістьох бакалаврів, пройшли конкурси на заміщення посад викладачів історії, філософії, культурології, політології, були проведені міжнародні наукові конференції «Сучасний стан та проблеми викладання іноземної мови як другої», «Києво-Могилянська академія в історії України», а також конференція, присвячена 380-річчю заснування Києво-Могилянської академії. Проводилися змагання студентів з баскетболу, тенісу, шахів, волейболу. Життя тривало й набирало сил.

Університет
заявляє
про себе
науковою
діяльністю.
Фінансова
спроможність
студентів

У попередньому розділі я розповідала, які труднощі довелося подолати, щоб добудувати гуртожиток. Наш президент, а тоді ще ректор В'ячеслав Брюховецький, який колись з дивовижною настигливістю повторював: «Нема бібліотеки - нема університету», тепер, коли спорудження гуртожитку, на його думку, йшло повільно, говорив: «Не було б студентів - не було б тут нас». А коли є студенти, то ми тут для них і маємо опікуватися ними і дати їм помешкання.

Ми й так розуміли, що гуртожиток конче потрібний. І все, що від нас залежало, робили. Але ці його делікатні нагадування ще більше підштовхували нас, змушували докладати ще значніших зусиль. І нарешті в кінці 1995 року гуртожиток було введено в експлуатацію. Вийшов хороший комфортабельний гуртожиток. Кімнати розраховані на проживання 1-3 осіб, з комплектом побутових приміщень - кухня, душ, туалетна кімната, з окремими приміщеннями для самостійної роботи студентів, а також зала для культурного відпочинку і світле велике фойє.

Комфортабельний
студентський
гуртожиток.
вул. Цветаєвої.
масив «Троєщина»
в м. Києві

Заселення гуртожитку розпочалося з 11 січня 1996 року. За проектом він був розрахований на 660 місць. Тому приїжджі студенти, які бажали отримати місце в гуртожитку, були поселені, і залежно від матеріальної спроможності їм були надані місця: в тримісних кімнатах потрібно було сплачувати за місце 400,0 тис. крб; в двомісних - 500-600 тис. крб; в одномісній кімнаті - 2,0 млн крб. Такий розмір плати за одне місце було встановлено, як уже зазначалося, на підставі витрат університету на утримання гуртожитку. Коли ми зробили ці розрахунки і побачили, що за одномісну кімнату потрібно платити 2,0 млн крб, то серед нас виникла навіть суперечка щодо можливості їх оплатити. Ми боялися, що вони залишаться порожніми. Але, на наш подив, виявилось, що найбільшим попитом користувалися саме одномісні кімнати. Отож даремно ми сперечалися...

А щоб підтвердити марність наших хвилювань, показую свідчення платоспроможності наших студентів ось за такою таблицею (розмір стипендії встановлено на 1 січня 1996 р. наказом ректора від 16 січня 1996 р. № 16):

Середній бал успішності	Середній бал рейтингової оцінки	Розмір місячної стипендії, крб		
		Наказ № 16 від 16.01.1996 р.	Наказ № 278 від 21.08.1996 р.	Наказ № 21 від 5.02.1993 р.
3-3,99	60-75,99	820 000	909 000	3680
4-4,24	76-78,99	990 000	1 097 000	4600
4,25-4,49	79-82,99	1 130 000	1 252 000	5290
4,5-4,74	83-86,99	1 240 000	1 385 000	5980
4,75-4,99	87-90,99	1 350 000	1 496 000	6440
5,0	91-100	1 430 000	1 584 000	6900

Отже, якщо стипендія становила 820 000-1 430 000 крб, а за проживання в три- і двомісних кімнатах слід було сплатити 400 000-600 000, то студент мав змогу розраховуватися за гуртожиток і ще щось залишалося на харчування та інші потреби.

Наводжу ці показники, сподіваючись, що моєму читачеві буде цікаво довідатися, який же розмір стипендії був на початку 1996 року, тобто на час введення в дію гуртожитку. І чи вистачало стипендії, щоб сплатити за місце чи окрему кімнату? Не знаю, як вам, а мені, незважаючи на те що до визначення розміру стипендії, до будівництва гуртожитку і до виділення коштів на його утримання мала безпосереднє відношення, теж було цікаво. Цікаво трохи повернутися в минуле і все це згадати.

Наводячи ці приклади, я хочу сказати і ще про одну особливість нашого університету: нас, його працівників, керівництво налаштовувало на доброзичливі стосунки зі студентами, вчило по-батьківськи ставитися до них. Ми й ставилися до них, як до своїх дітей. Вони не боялися спілкуватися з педагогічним колективом, керівниками університету. Ми завжди пам'ятали, що «не було б студентів - не було б і нас». Студенти відчували таке добре ставлення до себе, тому, коли було скрутно, не соромилися порадитися або попросити допомоги. І отримували її.

Часто надавалася студентам матеріальна допомога. Так, Студентська колегія університету у січні 1996 року звернулася з проханням надати матеріальну допомогу десятком малозабезпеченим студентам різних років навчання в сумі 98,0 млн крб. Це прохання було виконано.

Або такий приклад: у студентки першого року навчання Наталії Попович трапилася біда - померла мати. їй було надано матеріальну допомогу в сумі 5,0 млн крб, а студентку IV року навчання В. Туз пограбували, і їй також видали матеріальну допомогу - 4,0 млн крб.

Усіх студентів - призерів міжміських, міжвузівських змагань з тенісу, волейболу, баскетболу, шахів тощо, як правило, преміювали, що теж якоюсь мірою поліпшувало їхнє матеріальне становище.

Сподіваюсь, що вищенаведені приклади переконали вас у реальному піклуванні адміністрації університету про своїх студентів. Гадаю також, що у вас не залишилося сумніву щодо того, що всі студенти НаУКМА мали можливість сплатити за проживання в одно-, двомісній окремій кімнаті в гуртожитку. Ну а сплатити 2 млн крб на місяць за одномісну

кімнату за рахунок своєї стипендії - це вже було студентам не по кишені. І тут без додаткового заробітку або допомоги батьків вже було не обійтися. Проте допомога знайшлася, і порожніх одномісних кімнат в гуртожитку не виявилось.

Мали студенти й інші можливості покращити свій матеріальний стан - добре вчитися! У нас, як і в інших вищих навчальних закладах України, за відмінне навчання, участь у науковій роботі, активну діяльність у студентському товаристві можна було вибороти іменну або персональну стипендію, розміри яких тоді становили відповідно 2 350 000 крб і 2 100 000 крб. Це був хороший стимул. Але, на жаль, таких стипендій, забезпечених державним бюджетним фінансуванням, було мало. Хотілося б більше їх мати, але їх надавали вузам залежно від загальної чисельності студентів - ми зі своїм складом студентів на більше тоді не тягнули.

А тепер порівняйте фінансові можливості наших студентів, яким ми щомісяця (повторюю, щомісяця!) без жодної затримки виплачували таку стипендію з фінансовим станом більшості працюючих людей та літніх - наших пенсіонерів, яким не виплачували заробітної плати та пенсій по кілька місяців. Розумію, що робити такі порівняння некоректно, та й на душі стає погано. Але що було, то було, хіба можна це забути?

Згадуючи найважливіші віхи відродження Академії я ще жодного разу не писала про науково-дослідницьку роботу, яку проводив наш професорсько-викладацький склад. Тим паче що найголовніші ділянки роботи вищого навчального закладу - це навчальна і наукова робота. А не писала тому, що ми не мали коштів для фінансування наукової роботи. Однак у своїх спогадах я не можу обійти наукову роботу. Попри все, наші вчені проводили досить активно дослідження, а адміністрація університету і його фінансово-економічний підрозділ настійливо добивались упродовж Двох років отримання таких коштів.

І тут виникає цілком закономірне запитання: а чому нам не виділяли коштів на розвиток наукової роботи? Адже це невід'ємна ділянка роботи будь-якого вищого закладу освіти! Пояснити можу лише одним - спрацьовувала інерція. Свого часу до переліку вузів, яким виділялися кошти з державного бюджету на фінансування науки, ми не входили. Тому нас не було в горезвісній «базі». А планувалося ' виділялося фінансування за переліком тих, хто там був. Отже, Києво-Могилянській академії потрібно було потрапити в цю «базу». Вирішували це питання три республіканські

міністерства: Міністерство економіки, Державний Комітет науки і техніки та Міністерство фінансів України.

Щоб отримати їхню згоду, а найголовніше, щоб віднайти хоч якийсь обсяг фінансування для нашого університету, необхідно було декотрим вищим закладам освіти, що входили до «бази» і яким щорічно передбачалися кошти на науку, скоротити фінансування і передати нам. А це вже питання! Причому питання конфліктне. Ну скажіть, кому потрібен цей клопіт? Простіше робити так, як робилося завжди, і жити й працювати собі спокійно.

Але ми не здавалися, оббивали пороги багатьох кабінетів названих вище міністерств, добре набридли владним чиновникам, від яких залежало розв'язання цього питання. І вони ось-ось вже готові були піти нам назустріч. А тут ще й допомога надійшла у вигляді Указу Президента України від 19 травня 1994 р. № 239/94 «Про університет Києво-Могилянська Академія», яким йому було надано статус «Національного», а пунктом 2 цього Указу було передбачено: «Установити, що університет перебуває у функціональному управлінні Кабінету Міністрів України». О, це вже «козирна карта», і взявши бика за роги, ми рішуче кинулися на вирішення питання про включення університету до переліку вузів, яким передбачається державне бюджетне фінансування науки. І нарешті, менш ніж за місяць по тому. Кабінет Міністрів України своїм розпорядженням від 10 червня 1994 р. № 425 виділив нам «на фундаментальні, прикладні пошукові дослідження» 715,0 млн крб з державного бюджету.

Звичайно, хтось, глянувши на цю суму, може сказати з іронічною посмішкою: «Подумаєш, велика справа - 715, млн крб. Це ж мізер за тодішніми цінами!» І справді, це дуже мало. Але в той час головним для нас була не сума, а те, щоб нас ВКЛЮЧИЛИ до «бази», до переліку вищих закладів освіти, яким довіряють проводити наукову діяльність. Як кажуть, добрий початок - половина справи! Це було визнання наукової спроможності нашого університету, вчення нашого колективу - ось що головне! А суму завжди можна збільшити.

Закінчуючи розповідь про становлення наукової діяльності в нашому університеті, хотіла б згадати про вчешні, які розробляли наукові проекти, проводили міжнародні наукові конференції, куди залучали не тільки професорсько-викладацький склад, а й велику кількість студентів.

Отже, починаючи з 1993 року розроблялися три проекти:

- «Аналіз та оптимізація соціально-економічного ризику» - науковий керівник доктор економічних наук Олександр Іванович Ястремський;

- «Нові релігійні течії та культу в період соціально-економічної кризи посткомуністичного суспільства в Україні» - науковий керівник доктор філософських наук А. М. Колодний;

- «Порівняльний аналіз сучасних систем вищої освіти» - кандидат історичних наук Вадим Микитович Зубко.

1994 року до цих наукових тем додалися ще три, а саме:

- «Київ в історії філософії України» - науковий керівник доктор філософських наук Вілен Сергійович Горський;

- «Визначення віддалених наслідків впливу техногенних факторів довкілля на мембранні та ядерні структури соматичних клітин організму і встановлення їх ролі на системному рівні» - науковий керівник доктор медичних наук Віталій Павлович Замостьян;

- «Нові сорбційні матеріали на основі функціональних поліксілоксанів для концентрування мікрокількостей токсичних компонентів при аналізі проб з об'єктів довкілля» - науковий керівник кандидат хімічних наук Юрій Леонідович Зуб.

У 1995-1996 рр. проректором з наукової роботи у нас працював М. Зуб. І узагальнюючи все, чого було досягнуто за цей час, і оцінюючи об'єктивно і справедливо його роботу, потрібно чесно сказати, що цей період завдяки його активності був найбільш урожайним у наукових дослідженнях університету, і не тільки викладачів, а й серед студентів.

Цьому сприяло досить стабільне та у великих обсягах державне бюджетне фінансування. Наприклад, у березні 1996 року нам виділили із державного бюджету на фінансування науки 2 млрд крб, а в квітні - ще 24,4 млрд крб. Ці суми повністю забезпечували наші потреби в коштах. Залишилося тільки талановито працювати, видавати наукові праці і примножувати славу НаУКМА.

Не можу не зупинитися ще на деяких подіях, що супроводжували наукову роботу університету. У лютому 1996 року було підбито підсумки конкурсу навчально-методичних праць. На три з п'яти номінацій було висунуто 23 праці від 17 авторів. Участь взяли більшість кафедр університету. Переможцями конкурсу стали:

- за авторські курси лекцій - Валентин Іванович Гусев і Алла Герасимівна Безусько;

- за створення посібників - Володимир Андрійович Вишенський і Андрій Якович О'ієнко; Микола Миколайович Глибовець і Олексій Віталійович Олецький;

- за посібник із сучасної української мови - Ніна Іванівна Тоцька.

Переможців було відзначено преміями.

До значних подій у науковому житті університету слід віднести відзначення 400-річчя народження і 350-річчя смерті видатного освітнього і релігійного діяча Києво-Могилянської академії Петра Могили й оголошення ЮНЕСКО 1996 року роком Петра Могили.

До відзначення року Петра Могили було оголошено конкурс студентських наукових робіт «Петро Могила й сучасність» та затверджено умови конкурсу, створено оргкомітет для проведення ювілейних заходів, заплановано проведення 3-ї щорічної наукової конференції професорсько-викладацького складу, що присвячувалася цим річницям, на якій презентувалися кращі студентські роботи - призери конкурсу. Було проведено панахиду та вечір пам'яті Петра Могили, передбачалася участь у ювілейному виданні збірника статей, присвячених Петру Могили, тощо.

.. А повсякденне життя проходило в постійних клопотах і труднощах, які створювала інфляція. Хоча ми й отримували з держбюджету значні кошти, зводити кінці з кінцями ставало дедалі складніше. Суми і справді були вражаючими, але те «враження» на дві третини слід віднести на вражаючу інфляцію. Реальна ціна була дуже низькою.

Однак 12 травня 1996 року виходить Указ Президента України «Про невідкладні заходи забезпечення своєчасної виплати зарплат, пенсій, стипендій та інших соціальних виплат», а ще 27 березня ми отримали лист Міністерства фінансів України за № 12-101 «Про приведення показників по мережі штатів та контингентах у відповідність із розмірами коштів, що передбачаються в бюджеті на 1996 рік». У зв'язку з цим нам довелося вжити деяких обмежень. Зокрема, було запропоновано проректорам з навчальної роботи та магістерських програм скоротити навчальні плани на 10 відсотків і відповідно чисельність професорсько-викладацького складу, знизити доплату за суміщення посад з 50 до 30 відсотків, зменшити витрати на утримання автотранспорту, скоротити додаткові виплати до одного посадового окладу на рік та скоротити штатну чисельність на 44 одиниці. З усіх вищих організацій та установ ми отримували рекомендації про додаткові залучення коштів, підвищення ефек-

Конвокація

тивності витрачання бюджетних коштів тощо. Ось такі настали невеселі дні.

Та ми не втрачали оптимізму. Розбудова університету тривала.

У вересні цього року було відкрито факультет правничих наук. Його очолив кандидат юридичних наук Володимир Миколайович Сущенко. Він залучив до роботи на факультеті талановитих викладачів. За короткий час В. Сущенко разом зі своєю командою створили правничий факультет, який входить в десятку найпопулярніших факультетів України. Конкурс на нього сягає 14-16 абітурієнтів на місце.

Нині В. Сущенко - заслужений юрист України. Він став лауреатом Всеукраїнського конкурсу на краще професіональне досягнення в номінації «Юрист - організатор юридичної освіти і науки».

Значною подією було й те, що наприкінці червня 1996 р. ми випустили перших 151 бакалавра. Це справді стало для нас радісним святом, приносило задоволення, адже яскраво демонструвало результати нашої праці.

Цього ж 1996 року розпочалася і робота магістеріуму. До нього було прийнято практично весь випуск бакалаврів того року. Першим керівником магістеріуму став Богдан Кравченко, який багато зробив для становлення цього підрозділу Академії. Він залучав відомих спеціалістів, разом з ними розробляв навчальні програми, підтримував цю роботу фінансово, виборовши грант. Одним словом, відкрив нашому магістеріуму світлу дорогу в майбутнє, і це при тому, що пробув керівником лише один рік.

Конвокація

Потім цей підрозділ упродовж двох років очолювали Григорій Немиря і Анатолій Тихолаз. У 1999 році магістеріумом почав керувати Володимир Пилипович Моренець, доктор філологічних наук, професор, лауреат Державної премії ім. Тараса Шевченка. За час його роботи кількість навчальних програм збільшилася з 8 до 18. Випускники магістеріуму, будучи висококласними спеціалістами, працюють на відповідальних посадах у державних і комерційних структурах - у нас і за кордоном.

Мене сповнює почуття гордості, коли я пишу, наприклад, що випускник магістеріуму Антон Шмагін працює керівником електронної пошти Центрального апарату ООН, що випускники Академії захищають дисертації, а деякі вже працюють у своїй *aima mater*...

Відповідно до постанови Кабміну України 1996 року було створено філію в Миколаєві. І ще одне (не знаю, хороша це подія чи не дуже): як відомо, 1996 року було проведено грошову реформу, і з 1 вересня ми перейшли на українську гривню. Масштаб обміну становив 10 000:1. Таким чином, стипендія студентам першого року навчання дорівнювала 9,1 гривні.

Мети
досягнуто,
Ми вже
працюємо
в режимі
відродженої
Академії

Йшов сьомий рік від початку роботи з відродження Києво-Могилянської академії. 1996 року вже відбувся перший випуск бакалаврів і перший прийом студентів до магістеріуму. А нині, у 1997-му, ми готувалися до другого випуску бакалаврів і другого прийому на навчання магістрів. Майже з усіх предметів, що входили до вступного тестування, створювалися підготовчі курси. Життя поступово налагоджувалось: одних студентів випускали, других набирали до бакалаврату та магістеріуму.

Розроблялися нові тести, створювалися приймальні комісії, систематично удосконалювалися навчальні програми та плани, зростав обсяг прийому студентів на перший рік навчання. Тепер він уже становив 550 студентів, або в 2,5 рази більше, ніж 1992 року. Проводився у встановлені терміни захист кваліфікаційних робіт студентів-випускників. Працювали аспірантура і докторантура. Та й питання фінансування життєдіяльності університету потребували постійної уваги; грошей - скільки б їх не було - завжди замало.

Колектив працював злагоджено і набирався досвіду. Унормувалися етапи робіт: коли відбувається захист кваліфікаційних робіт випускників, коли проводяться триместрові сесії і приймаються накази про призначення стипендій, коли йти на канікули, коли повертатися...

Стали звичними щорічні наукові конференції професорсько-викладацького складу та студентів, проведення конкурсів на кращі наукові проекти, спрямовані на удосконалення навчально-методичної роботи. Потрохи росло педагогічне навантаження, хоча все ще залишалось меншим, ніж передбачали нормативи Міністерства освіти України. Все менше ставало викладачів-сумісників, а це вже свідчило про те, що професорсько-викладацький склад стабілізувався. Загальна кількість працівників на початку 1997 року становила 508 штатних одиниць, з них - 181 особа професорсько-викладацького складу (наприклад, на кінець 1994 року їх чисельність становила відповідно 546 і 176 осіб).

/Дедалі більше студентів захоплювалося науковою роботою. У березні 1997 року була проведена загальноуніверситетська студентська наукова конференція, в якій взяла участь більшість студентів. Кращі роботи, визначені спеціально створеною комісією, були надруковані в Альманасі студентських наукових робіт. Після проведення щорічної наукової конференції видали перший том «Наукових записок НАУКМА».

Певна стабільність встановилася і у фінансуванні. Тієї ж місяця до посадових окладів нараховувалася 15-відсоткова надбавка. Це було менше, ніж у попередні роки, але на більше не вистачало духу. Проте у січні були нараховані оздоровчі й виплачені за грудень минулого року тим працівникам, хто їх не отримав або не пішов у відпустку. Ці виплати здійснювалися за рахунок позабюджетних коштів (надходження від депозиту, спонсорських внесків, грантів тощо). Як правило, вони використовувалися на доплату до посадових окладів працівникам нашого університету, виплату матеріальної допомоги, на преміювання. Основна ж діяльність закладу здійснювалася за рахунок державного бюджетного фінансування, яке з року в рік нам вдавалося відстоювати в Міністерстві фінансів України в дедалі більших обсягах.

За кошторисом видатків на 1997 рік загальна сума державного фінансування становила 5700 тис. грн (в карбованцях це було б 570 млрд). За рахунок фінансування з

держбюджету здійснювалася і виплата стипендії. Розмір її встановлювався залежно від рівня успішності студентів.

Середній бал успішності за рейтинговою системою	Розмір стипендії на місяць, грн
60-75,99	9,1
76-78,99	11,0
79-82,99	12,5
83-86,99	13,9
87-90,99	15,0
91-100	15,8

А вартість проживання в гуртожитку на місяць становила: в одномісній кімнаті 40 грн, двомісній - 12-13 грн залежно від розміру кімнати, тримісній - 10 грн. Отже, тепер майже вся стипендія йшла на оплату гуртожитку, а часом і не вистачало.

Студенти беруть дедалі активнішу участь у громадському житті університету, загальноуніверситетських заходах. Так, у квітні відбулася перша Всеукраїнська сходовознавча науково-практична конференція. До оргкомітету з проведення цього заходу увійшло 11 студентів. Або, наприклад, започатковано Ярмарок кар'єр та Дні стажування. Велику допомогу в їх організації та проведенні надали 15 студентів, які увійшли до сервісної групи організаторів.

У червні відбувся перший випуск магістрів соціальної роботи та управління охорони здоров'я. Дипломи отримали 14 випускників. Кожен випуск - чи то бакалаврів, чи спеціалістів, чи тим паче магістрів для колективу був святом! Це було ще одне підтвердження того, що ми перемогли, подолали всі труднощі, змогли повернути із забуття Києво-Могилянську академію. Все це викликало почуття гордості за всіх нас і насамперед за нашого президента В'ячеслава Брюховецького, дуже талановиту людину і вмілого керівника.

Ось і зараз хочу розповісти про одне його нововведення, яке набагато випередило час. Я вже наголошувала, що наша система проведення вступного тестування проходить без хабарництва. І це так. Але все ж таки до проведення тестування та підведення його підсумків мали доступ викладачі, що входили до комісії з перевірки тестів, їх було небагато, але все ж таки... Це весь час непокоїло президента, хоча й не траплялося жодного випадку, щоб хтось із нашого колективу допустив якесь порушення під час вступного тестування.

Втім, В. Брюховецький постійно розмірковував, як обійтися у цьому процесі без людей. І нарешті додумався.

У січні 1997 року до нас надійшла машина **для** перевірки тестів - і тільки тоді наш президент дещо заспокоївся. Він розумів: хоч би як об'єктивно викладач, перевіряючи тести, підходив до виконання цієї роботи, все одно суб'єктивний фактор залишався. А машина працюватиме безсторонньо.

Із запуском такої машини в дію було повністю виключено участь фізичних осіб з процесу підведення підсумків вступного тестування. Тут хорошим помічником президента виявився Леонід Іванович Середа, який допомагав підсумовувати кількість балів, отриманих кожним абітурієнтом, що брав участь у вступному тестуванні, та визначати прохідний бал по кожній спеціальності.

Отже, після вирішення цієї проблеми, здавалося б, нарешті можна було вже зітхнути з полегшенням. Але де там?! Виникали нові проблеми, тому доводилося працювати без передиху. Ну що ж, таке життя...

Я ще не згадувала про те, що у червні 1994 р. у нас була введена посада президента, і починаючи з цього часу в університеті було два керівника: **президент**, який керував усім комплексом закладів, що діяли під керівництвом університету (сюди входили Острозький колегіум, а згодом - Острозька академія; Миколаївська філія, яка з часом виросла до Миколаївського державного гуманітарного інституту ім. Петра Могили, та ціла низка колегіумів), вирішував інші стратегічні питання, і насамперед проблему залучення додаткових коштів шляхом виборювання грантів та отримання спонсорських внесків; управляв подальшим розвитком університету та його розбудовою; **ректор**, який керував внутрішнім життям університету, організовував навчально-наукову роботу. Мені запам'яталося, як вміло і коректно було вирішено ним питання погашення заборгованості студентів за проживання в гуртожитку. Ретельно вивчивши цю ситуацію, він вирішив комусь із студентів допомогти, надавши матеріальну допомогу з університетського фонду, когось звільнити від сплати, а декого й примусити сплатити свою заборгованість. Зрозуміло, що все це робилося тільки після перевірки і підтвердження комісією відповідного матеріального стану студента та його сім'ї. Всього боржників налічувалось на той час 58 студентів, або кожний десятий. Потім їх практично вже не було.

А нам потрібно було готуватися до нового 1998 року. Про це - в наступному розділі.

До нових звершень

Відроджена Академія працювала вже восьмий рік. Більшість викладачів продовжували шліфувати свою викладацьку майстерність, але були й такі, хто лише повторював досягнуте раніше. На деяких кафедрах зникло натхнення, яке панувало в попередні роки, менше уваги приділяли впровадженню новітніх навчальних технологій, поступово згортався новаторський підхід, характерний для перших років відродження Академії. Взагалі, така ситуація доволі зрозуміла: не можна оновлювати лише для оновлення, треба й відбирати краще, виробляти традиції. Але не зупинятися на досягнутому. Потрібно було стимулювати творчий настрій.

Тому з ініціативи першого проректора, проректора з бакалаврських програм Вадима Зубка на розгляд Вченої ради було внесено питання про заходи щодо підвищення якості навчання. А в жовтні 1998 року ректор університету Сергій Іванюк видає наказ, який передбачав ряд заходів, спрямованих на стимулювання цієї роботи. Зокрема, провели обговорення ситуації на засіданнях кафедр. Рекомендувалося частіше про-

водити відкриті лекції і групові заняття, ректорські контрольні роботи на різних роках навчання, взаємовідвідування занять викладачами, обговорення підсумків викладання навчальних дисциплін, у тому числі й за участю студентів.

Водночас зміцнювалися зв'язки навчальної роботи з науковими дослідженнями викладачів і студентів. Був створений Центр екологічних досліджень, керівником якого став проректор з наукової роботи професор Михайло Брик. Основним принципом діяльності цього Центру стало органічне поєднання наукової діяльності й освіти, що створило можливість готувати спеціалістів на рівні світових вимог.

Цього ж року включається до структури університету Міжнародна кафедра ЮНЕСКО «Права людини, мир, демократія, толерантність і взаєморозуміння між народами» зі статусом структурної одиниці НАУКМА. Це створило додаткові можливості для студентів поповнювати свої знання з міжнародних правових питань. На підставі договору про співробітництво між НАУКМА і «Центром приватизації, інвестицій та менеджменту» була створена Міжнародна школа бізнесу, яка готувала спеціалістів з фінансів та маркетингу. Це теж давало відповідний вибір студентам університету. Адже за бажання можна було отримати ще одну спеціальність, оскільки Школа бізнесу працювала за очно-заочною та вечірньою формами підготовки.

Президент університету В. Брюховецький постійно піклувався й про наших випускників, надаючи великого значення їхньому успішному працевлаштуванню. Створений спеціальний відділ на чолі з Оленою Леонідівною Гапич щорічно проводив Ярмарки кар'єр та Дні стажування для випускників і роботодавців. Особливо вдало вони пройшли цього року. В Ярмарку взяли участь 60 представників від 26 компаній і фірм, його відвідало близько чотирьохсот студентів різних років навчання. Хід ярмарку транслювали чотири програми українського телебачення, про нього писала преса.

Для будь-якого вищого закладу освіти неабияке значення має рівень підготовки абітурієнтів. Враховуючи це, університет створив цілу систему підготовки майбутніх вступників. Їх, окрім Київського колегіуму, готували Запорізький «Січовий», Черкаський «Берегиня», Донецький гуманітарний колегіум, Рожнівський колегіум «Гуцульщина», Рогатинський колегіум ім. Володимира Великого, Сіверсько-донецький колегіум, Роменський колегіум, Тбіліський коле-

пум ім. М. Грушевського, які перебували під патронатом університету. Пізніше їх число досягнуло 14 в різних регіонах України та за кордоном, зокрема в Грузії.

1998 року до підготовки абітурієнтів долучився ще й новостворений Департамент доуніверситетської підготовки. Починаючи з 20 липня він приймав заяви від охочих вчитися у НАУКМА. Курс навчання був розрахований на 6 місяців, кількість слухачів - 100 осіб. В разі закінчення навчального курсу з відзнакою слухач зараховувався до університету без вступного тестування. Очолив цей Департамент кандидат технічних наук Валерій Маньківський, який до цього обіймав посаду вченого секретаря університету. Людина він розумна, скромна, добродісна, працьовита, дуже доброзичлива й сумлінна. Його робота на цій посаді заслуговує на високу оцінку.

Департамент одразу ж почав створювати підготовчі курси, до викладання на яких залучив провідних викладачів відповідних кафедр. Підготовка велась практично з усіх предметів вступного тестування. Улітку 1998 року діяло 10, а з вересня додалося ще 8 підготовчих курсів. Загалом на них навчалось 1076 слухачів, що становило майже половину загальної кількості абітурієнтів, що подали заяви на вступ до університету того року.

І все ж найважливіша подія 1998 року, на мій погляд, сталася 28 червня - відбувся випуск студентів усіх рівнів підготовки: бакалаврів, спеціалістів і магістрів. Усього тоді закінчили повний курс навчання 256 фахівців: 157 бакалаврів, 5 спеціалістів і 94 магістри. З їх випуском завершився повний цикл підготовки молодих фахівців, і саме цей рік (ще раз повторюю), на мою думку, можна вважати роком завершення відродження Києво-Могилянської академії.

Правда, тут можна по-різному міркувати: так це чи ні... Але стосовно підготовки за всіма рівнями, відповідно до Статуту Університету,- це так! Ми виростили, виховали і навчили літати своїх перших пташенят. Місію зачинателів відродження Академії виконано!

А в широкому сенсі, відродження тієї слави, яку мала колись Академія,- справа наших випускників, які підуть по всьому світу, стануть видатними вченими, митцями, урядовцями і громадськими діячами. Я сподіваюся на це, вірю в це, і це збудеться! Розумію також, що для цього знадобиться ще не одне десятиліття.

Словом, віват, воскресла Академія! Віват, її творці, сьогоднішні й прийдешні!

Післямова

Спочатку я збиралася викласти свої спогади про події і людей, які відроджували Києво-Могилянську академію, в коротенькому нарисі. Попередньо відновила в пам'яті зміст офіційних документів, виданих Верховною Радою та Урядом України, переглянула листування університету з міністерствами економіки і фінансів, освіти стосовно питань відродження Академії, потім зробила чернетку на півсотні сторінок. Ця перша розповідь включала опис внеску 26 учасників робіт з відродження Академії і охоплювала період в один рік - від підписання Розпорядження Голови Верховної Ради України у вересні 1991 року до урочистого відкриття Університету «Києво-Могилянська академія» 24 серпня 1992 року.

За цей час було вирішено безліч питань, серед яких найважливішим було - поряд зі створенням концепції університету - те, що наш навчальний заклад був включений окремим рядком до Державного бюджету України і до планів Міністерства економіки, зокрема й до плану Державного замовлення на підготовку молодих спеціалістів, що означало визнання нашого університету незалежним державним самоврядним вищим закладом освіти. Це був безпрецедентний випадок - такого в Україні ще не було! А ми це право вибороли.

Але це був лише початок відродження Академії. В подальшому треба було вирішити ще силу-силенну питань. Тому я

почала згадувати наші звершення наступних років. І чим більше занурювалася своїми спогадами у ті хвилюючі роки, тим цікавіше ставало працювати.

І неймовірно, але факт: як тільки згадаю якусь подію чи ситуацію, одразу ж у моїй пам'яті постає ціла картина, яка пов'язується з конкретними постатями безпосередніх її учасників. Дуже яскраво уявляю першу зустріч з В. Брюховецьким, потім - як ми розвантажували фуру, що привезла нам книжки з-за кордону. Особливо виразно відтворюється картина святкування відкриття університету і ряди студентів в мантіях - легенів наших і дівчат - як символ воскреслої Академії, всієї нашої, тепер незалежної і могутньої України.

І раптом я задумалася, а в який момент, в який день чи рік можна було сказати: «Все! Відродження відбулося! Всі органи відтворені, серце упевнено б'ється! Відроджена Києво-Могилянська академія вступає в черговий етап своєї новітньої історії?»

Розмірковуючи, я дійшла висновку, що таким моментом, вірніше, роком, може стати 1998-й, оскільки саме тоді було завершено не тільки відновлення матеріально-технічної бази, а головне - створення всіх рівнів і основних структур навчального процесу. Саме тоді вперше були одночасно випущені наші вихованці всіх рівнів підготовки - бакалаври, спеціалісти і магістри. Почала працювати аспірантура, з'явилися перші докторанти.

Пригадувалися нові факти й події, і я поступово більш ніж удвічі «наростила» обсяг тексту, який тепер охоплює період у 8 років і описує внесок у відродження Академії більше як 50 його учасників. Окрім президента університету В. Брюховецького, який є творцем ідеї історичного значення, беззаперечним лідером і організатором цієї святої справи, хочу назвати й інших самовідданих будівничих. Серед них найбільш помітними фігурами є перший Президент України /1. Кравчук, перший заступник голови Київського міськвиконкому М. /лаврухін, наш перший спонсор М. Кравець, начальник управління Міністерства економіки Ю. Вітренко, заступник міністра фінансів П. Германчук, проректори і віце-президенти, багато інших самовідданих співробітників університету, а саме А/іла Герасимівна Безусько, Оксана Іванівна Бекішева, Микола Якович Балагура, Світлана Петрівна Іванова, Олена Василівна Замостян, Лариса Борисівна Кадуріна, Ольга Олегівна Корольова, Олена Вікторівна Куровська, Микола Мико-

лайович Корнієнко, Леонід Свиридович Кравченко, Ірина Григорівна Лук'яненко, Лариса Валеріївна Піцан, Ірина Михайлівна Прибиткова, Світлана Олександрівна Сироткіна, Людмила Сергіївна Супруненко, Світлана Миколаївна Сліпченко, Олена Степанівна Толкачова, Валентин Михайлович Якушик.

Дехто з першопроходців працює і понині, а серед їхніх колег вже є й вихованці Києво-Могилянської академії. І це є запорукою того, що Академія не тільки відродить свою гучну славу, а й досягне нових висот у майбутті.

15.11.03

Науково-популярне видання

Євгенія Онищенко

ВОСКРЕСІННЯ АКАДЕМІЇ

**Спогади про відродження
Києво-Могилянської академії
та його учасників**

Редактор *О. Л. Рудь*

Художнє оформлення *О. Я. Остапова*

Технічний редактор *Т. М. Новікова*

Комп'ютерна верстка *Н. В. Єрмак*

Коректори */ Г. Ярошенко, О. В. Даневич*

Підписано до друку 15.06.2004. Формат 84x100/32.

Папір офсетний № 1. Друк офсетний.

Умови, друк. арк. 9,36. Обл.-вид. арк. 11,5.

Тираж 1000 прим. Зам. Д-119.

Видавничий дім «КМ Академія».
Свідоцтво про реєстрацію № 770 від 15.01.2002 р.

04070, Київ, вул. Сковороди, 2.
Тел./факс: (044) 416-60-92, 238-28-26.
E-mail: phouse@ukma.kiev.ua

Онищенко Є. І.

0-58 Воскресіння Академії: Спогади про відродження Києво-Могилян. акад. та його учасників.- К: Вид. дім «КМ Академія», 2004,- 94 а: і/ї.

ISBN 966-518-271-4

Авторка спогадів, колишній віце-президент НаУКМА Євгенія Онищенко, була серед тих, кому судилося щаслива доля брати участь у відродженні Києво-Могилянської академії. Це розповідь про те, як справжні патріоти України, подвижники, натхненні президентом НаУКМА Вячеславом Брюховецьким, творили новітню історію славетного навчального закладу, воскрешаючи його з небуття.

ББК 74.58(4УКР)

Євгенія Іванівна Онищенко народилася на Київщині. Закінчила Київський фінансово-економічний інститут. Працювала начальником управління та заступником голови Київського міськвиконкому (1957–1987 рр.) в апараті Президії Верховної Ради України. Один з перших учасників відродження Києво-Могилянської академії у статусі Національного університету, з 1992 по 2000 рік працювала проректором та віце-президентом. Заслужений економіст України. Нагороджена п'ятьма орденами, зокрема й орденом незалежної України «Княгині Ольги».

